

✓ כיוסוקול 26.3.68
לבדוק כבי במתקן
לא היו הערות

מדינת ישראל

גנזך המדינה
מזכיר - יחסי

משרד

מ.מ.מ.

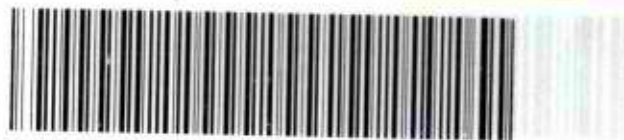
וזר - יחסי - מזכיר - יחסי -
26.3.68

3.1968

ראה יחסי

מס. חק. מקורי, 3

מחלקה

ועדת השרים העליונה לענין ירושל

שם:

א - 20 / 8220

1082182

מס פריט:

77.4/22 - 158

מזהה פיוז:

24/11/2013

02-111-08-11-10

מזהה לוגי:

כתובת:

252-3

פ ר ט י כ ל

מישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
י"ח ל"ט, כ"ו בניסן תשכ"ח - 1968. 5. 26

ס.א.

נוכחי:

ראש הממשלה ל. אשכול - היו"ר
שר העבודה ז. אלוץ
השר פ. ספיר
שר השיכון מ. בנטוב
שר החקלאות ח. גבתי
שר הרווחה ז. ורהפטיג
שר האוצר פ. ספיר
שר הכיתות והביטוח מ. גול
שר המשפטים י. ש. שפירא
שר הפנים מ. ח. שפירא
שר המסחר והתעשייה ז. שרף

נעדר:

שר החוץ א. אבן (בחו"ל)

מוזמנים:

ראש עיריית ירושלים ט. קולק
ש. בלקינד
י. חמיר
מ. גמנישחיי

מ. ניר - מזכיר הועדה

סדר-היום:

- א. העברת מסה פיקוד המרכז לנווה-יעקב
- ב. חכונת פיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: בדשותכם, אנני פותח את הישיבה.

השר פ. ספיר:

ברצוני להעיר הערה לסדר. בעקבות ההכרזות של

המכת חורילות בירושלים המזרחיים, החלו להגיש הצעות

מחירים לבנין ישרות ב-20-30%. היום קיימנו ישיבה ובה דנוא על העלאת

המחירים השנים מענפי הבנייה - עבודות עפר ועבודות בנייה. בקשנו שמנכ"ל

משרד השיכון, לאחר שידבר עם השר שלו, יעמוד בראש ועדה, בה ישתתפו 5 מנכ"לים ומר המיר, שחקבע את היקף הבנייה וסדר העדיפויות בירושלים המזרחית והמערבית. במקום להניח יסודות ל-2000 דירות ולסיים בנייתן כעבור 5 שנים, מוטב להניח יסודות ל-700-800 יחידות ולסיים בנייתן כעבור שנה-שנתיים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אני חוזר על בקשתי לשרים, ובאמצעותם לאנשי משרדיהם, שידובר פחות על הנעשה במזרח ירושלים. זו צוואת חיים של שר החוץ. הוא מחננך: נעשה מה שנעשה, אך נכתוב ונדבר פחות. דברי מכוונים גם למשרד השיכון. אני מבין שאיננו יותר מבני בשר ודם ורוצים לדבר...

שואלים .

השר מ. בנטוב:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אומרים לנו ירידים שכירידיים: תעשו, אבל תשתקו. אפשר לחת הוראה לאנשי המשרדים שיחדלו לדבר.

שר האוצר עוזר שאלה אחרת. כאשר נשמעים כל כך הרבה דיבורים ויש שבר כזה בירושלים, כמוכך - יש החושבים - זה הזמן להעלות מחירים. גם מסיבה זו מוטב לדבר פחות ולהבטיח פחות, כי אז באותם סכומים אפשר יהיה לעשות יותר.

ברצונם להעלות שאלה שהעליתי בזמנו, והסרתי

אותה לאחר הסבריו של מר המיר. אנו לא נוכל לפתיה תכופות כדי להפקיע קרקעות. אינני יודע אם יש הרבה קרקעות פנויות. שאלתי ואני שואל: מדוע לא נבנה בנינים רבי קומות? אומר המיר שהדבר אינו זול יותר. לא עניין המחיר קובע לירי. אבל אני חושב שעניין הפקעות קרקע יעלה לנו בדמים.

עכשו יש קרקע לבניית דירות לכמה משפחות?

י. חמיר: ל-7000 משפחות.

ראש הממשלה ל. אשכול: האם אתם חושבים שזהו מבטנו לעתיד?

השר מ. בנטוב: ל-5 שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: 5 שנים עוברות מהר מאוד. אני חוזר ומעלה את השאלה.

אינני מציע להקים גורדי-שחקים. אבל אני מציע

כי במקום בנינים בני 3 קומות יוקמו בנינים בני 5 קומות. זו יכולה להיות תוספת רצינית של דירות, מבלי שיהיה צורך בהפקעת קרקעות. אם נתחיל לבנות במזרח ירושלים, מחיר הקרקע יעלה ויהיה כפי שהיה במשך כל שנות הישוב. התחלנו ברכישת דונם ב-2 פרנק והגענו למחירים עצומים. אני מייעץ למתכננים, לאדריכלים ולבעלי הטעם - אינני אומר זאת בזלזול 8 לחשוב על כך. אחרת נשלם טבין וחקילין ונעשיר לא-יהודים. עם כל אהדתי לערבים ורציני בשלום, אני רוצה שהכסף יחולק אחרת. אני מעורר את השאלה ומבקש שנקיים דיון. אינני יודע אם הדיון צריך להיות בפורם זה. אני שמח שהדברים נרשמים. אינני יודע כמה אנו משלמים בעבור דונם עכשו.

י. חמיר: אני מעריך שבממוצע נשלם 20 אלף לירות לדונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה, אחת מעריך, יהיה המחיר בעוד 5 שנים?

י. חמיר: השאלה - איפה?

ראש הממשלה ל. אשכול: בכל מקום על יד ירושלים.

י. חמיר: אם נלך בכיוון נאוה יעקב, נוכל לעמוד

במחיר של 20,000 לירות.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מה זאת אומרת "אם נלך"? האם הדבר

חלוי בנו? הדבר חלוי ברצונם של ה יהודים שירצו

להתיישב בירושלים.

י. חמיר: באחת הישיבות הקרובות נביא הצעה לפיתוח ירושלים

לטווח ארוך יותר.

השר מ. בנטוב:

אני מקבל את הדעה שאין להקים רעש מסיבות פוליטיות.

אבל זה אינו אומר שהקבלנים או הסתדרות פועלי הבנין

לא ידעו שבונים. זאת ראשית.

שנית, בשום מקום שבונים, אין מתחילים להניח כל היסודות

בבח אחת; הדבר נעשה בשלבים-שלבים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע צריך להקים בהלה?

השר מ. בנטוב: יש תקציב ובו כחוב שיוקמו 2000 יחידות במזרח ירושלים.

אני מוכן לכך שתהיה רביזיה של התכנון. אני חושב

שמהרנו מדי בתכנון, כי היה לחץ. השאלה שעורר ראש הממשלה, צריך להביאה

בחשבון. יכול להיות שבשטח צריכת להיות מספר בנינים גבוהים. אבל דבר

זה מחייב רה-תכנון והוא יקח זמן.

שלישית, יש דבר מוזר המעכב את הבנייה. אנו בונים

ברחוב שמואל הנביא על "הקו הירוק". גם שם הפקיעו קרקע, אך השאירו שני

מגרשים של שני יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: מגרשים פרטיים?

השר מ. בנטוב: כן. שם הפקיעו את כל המגרשים, פרט לשני מגרשים

אלה. אינני יודע מדוע ומי החליט על כך. אך זה אומר

שבמקום לבנות 200 יחידות, אנו יכולים לבנות רק 80 יחידות.

אנו מנסים לברר מי החליט על אי-הפקעת שני מגרשים אלה, ואיננו מצליחים.

ש. בלקינד: החמר להפקעת הוכן על ידי אנשי משרד השיכון.

השר מ. בנטוב: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: חביאו את הדבר לבירור.

י. חמיר: אם יוחל עכשו ברה-תכנון השטח של 2500 יחידות, יגרום הדבר לנסיגה בקצב העבודה. אני מבין שהמדובר הוא על חלק קטן של התכנית, ואפשר להמשיך לטפל בזה במידה והדבר לא יפגע במכרזים שכבר הוצאו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני חושב שאתה צודק. אם תשאל אותי, אם אני רוצה לדחות ביצוע העבודה, אינני רוצה לדחות. אבל אין מתחילים בבת אחת ב-2500 יחידות אלא בשליש מהן.

י. חמיר: ב-1200 יחידות לא יפגעו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מניח שגם בלי רה-תכנון בעוד 5 שנים יוסיפו שתי קומות.

אלאחמיר: כך זה יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע לא נעשה זאת מלכתחילה?

רבותי, על סדר-היום של ישיבה זו שני סעיפים:
(א) תיקון ההחלטה בענין העברת מטה פיקוד המרכז

לנווה יעקב.

ב. חכנית פיתוח הרובע ה יהודי בעיר העתיקה.

י. תמיר:

בישיבה הקודמת, כאשר דובר על הפקעה, ביקש שר המשפטים שבמידה ויטוכם על הפקעה, יכלל בשטח ההפקעה גם

שטח רחבת הכותל.

השר פ. בנסוב:

במה יכלל שטח רחבת הכותל?

י. תמיר:

בישיבה הקודמת העלינו הצעה להפקיע את הרובע היהודי

וחלק מהרובע הארמני, שבו גרו יהודים. זהו שטח

של 116 דונם. ביקש שר המשפטים לבדוק את שטח רחבת הכותל ולצרפו לשטח שיופקע. בדקנו את הדבר, ואני רוצה למסור את המספרים.

לגבי רחבת הכותל, הגבול מצד דרום זו החומה. הגבול

מצד מזרח - החומה עד הקטע שממול מסגד אל-אקצה. כאן (מצביע על המפה) עוברים לאורך הכותל המערבי עד המחכמה, מקיפים את המחכמה וכאן יש מבנה שהיה שייך לשטראוס, שאוחזו אנו כוללים בשטח ההפקעה. אנו מוציאים מבנה של משפחת חלבי, חוזרים לכאן; כאן יש ספרייה עתיקה השייכת לערבים. מקיפים אותה וחוזרים לגבולות הרובע היהודי.

כל שטח רחבת הכותל הוא 32 דונם; מהם 16,5

דונם ווקף מוגרבי, 5 דונם ווקף משפחתי ו-9 דונם ווקף סח'ף, שזה בעיקר המבנה של בית הדין הרבני ו-1½ דונם דרכים.

ראש הממשלה ל. אשכול: שטח הווקף הוא שטח פנוי?

י. תמיר:

לא. יש עליו בית-ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: כאשר יש שטח של ווקף משפחתי או סח'ף, האם יש זכות

לממשלה לומר: בבקשה, שטח זה נמצא בעיר, עליך לבנות עליו או להחכירו? האם
אי אפשר לדרוש מבעלי השטח שישתמשו בו למטרותיהם?

שר המשפטים י.ש. שפירא: החשובה היא זו: החוק אינו מדבר על פי השכל

הישר. הוא אומר דברים פשוטים. לפי החוק שלנו

מוחר להפקיע אדמות ווקף. כמובן שמי שצריך להחליט על ההפקעה - ולפי החוק
המחליט הוא שר האוצר - שוקל את כל הנימוקים, הוא שוקל גם את האימפליקציות
הפוליטיות הכרוכות בכך. ממשלת המנדט, אם כי היא הוקמה חוק זה, נמנעה
מלהפקיע אדמות ווקף.

ראש הממשלה ל. אשכול: על אדמות הווקף חלים מסי עירוניים?

סדי קולק: לא. דינן כדין כנסיות.

השר י.ש. שפירא: אם בחוק לא נאמר שלא ישלמו מסים, צריך לשלם מסים.

השר ז. ורהפטיג: אבל למעשה אין משלמים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני שואל: האם אנו יכולים, על ידי לחץ של הטלת
מסים גבוהים על קרקעות אלו, להביא לכך שהן תיבננה?

השר ז. ורהפטיג: בחוק החומות אין לנו אינטרס להכריח אותם לבנות.

השר י.ש. שפירא: בדרך זו של אילוץ לבנות על ידי הטלת מסים, אינך

משיג דבר. אדם פרטי שאינו משלם מס, מוכרים נכסיו

על ידי ההוצאה לפועל. לא חמכור אדמות הווקף על ידי ההוצאה לפועל.

הדרך הקצרה, האפקטיבית והמכאיבה פחות היא לבוא ולומר: איננו יכולים

להשאיר קרקע זו פנויה. קרקע זו נחוצה למטרה צבורית - אם זה בית ספר

או בית כנסת או בית חולים - ועל כן אנו מפקיעים אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה בימים כחשנם. אבל אנו איננו רוצים להסתבך.

אם הם ירצו לבנות מסגד ברחבת הכותל, האם נוכל

למנוע זאת?

י. חמיר: כן, על ידי חכנית בנין ערים?

ראש הממשלה ל. אשכול: מדוע?

י. חמיר: כי שם צריך לבנות בית ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מייצץ לכם לחשוב על כך.

השר י.ש. שפירא: אם איננו רוצים להזמין לעצמנו סריה של צרות,

לא תהיה ברירה אלא להפקיע אדמות הווקף-סחייף; זה

יהיה נחוץ לנו בעיקר ברחבת הכותל, כי רחבת הכותל היא כולה ווקף סחייף שבסחייף,

ווקף מוגרבי מהמאה ה-12. ואין ספק שכל זמן שיהיה קיים שם הווקף, יכולות

להיווצר שם כל מיני צרות. לא על ידי חכנית בנין ערים נחגבר על כך.

י. חמיר: לא התייחסתי לרחבת הכותל.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שנצטרך לעשות את הדבר ובבת אחת. הבתים

הרעועים שנמצאים באמצע השטח של הכותל המערבי,

שגם הם על אדמות הווקף, אם לא נפקיע אותם, לא נוכל להרוס אותם, ואנו

רוצים להרוס אותם. לא תהיה ברירה, אלא להפקיע. אינני יודע מתי יהיה היום

המתאים. לי נראה שהיום המתאים צריך להיות יום העצמאות. תהיה צעקה גדולה

על המצעד. אם באותו יום תיעשה ההפקעה, תהיה צעקה אחת גדולה גם על

המצעד וגם על ההפקעה.

השר פ. ספיר: אני מבין שאנו צריכים להפקיע 32 דונם.

השר פ. ספיר:

אינני חושב שיום העצמאות הוא היום המתאים להפקעה זו.

יש יום מתאים יותר ה-5 ביוני. אבל אני רוצה

לשאול, האם אפשר לדחות את הטיפול בהפקעה הפורמלית.

השר י.ש. שפירא:

אפשר.

השר פ. ספיר:

אני מציע שכך ננהג. אני מציע שנעשה כל מה שצריך

לעשות, ואת ההפקעה הפורמלית נעשה בסוף.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מבין שברובע היהודי יש 100 דונם להפקעה ו-32

דונם ברחבת הכותל. מתוך זה 20 דונם ברחבת הכותל

הם אדמות ווקף?

י. תמיר:

כן. בעיר העתיקה יש אדמות ווקף משפחתי שהוא שונה

מהווקף הסוגרבי.א.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה לדעת מה יהיה על כל אדמות הווקף בעיר

העתיקה, כי יכולים הערבים לעשות שם איזה דבר

שישבע אוחנו.

השר מ. בגין:

אני מפנה דברי לשר המשפטים ולשר האוצר. אנו משתמשים

במונח הפקעה שיש לו צליל שלילי. אני זוכר שמדובר

ברכישה לצרכי צבור. באשר לרחבת הכותל, הייתי מבקש שהמנסחים לא ישתמשו

במלים המקובלות, אלא בנוסח מעין זה: לצרכי שמירה על מקום מקודש לדת

היהודית ושמירה על הגישה החפשית והבטחת הפולחן הדתי.

השר י.ש. שפירא:

ולא להזכיר את המלה הפקעה? אני מסכים, כי החוק

החוק אומר: רכישה לצרכי צבור. אבל אינני יודע

אם צריך להבליט ענין הדת היהודית, כאשר באים להפקיע אדמות של הווקף המוסלמי.

אינני יודע לשם מה נחוצה קונפוטציה זו. בענין ירושלים, מיום שנכבשה,

נהגנו לעשות הרבה ולדבר כטון נמוך. כאשר הבאנו את חוק יום ירושלים
לכנסת, נוסח הדיבור היה כאילו מדובר על הסדר אדמיניסטרטיבי אפור.

השר מ. בגין: אני חושב שנוסח זה יובן יותר בעולם מאשר הנוסח:
רמשה לצרכי פבור סחט. אבל אני מבקש לשקול זאת.

השר י. ש. שפירא: נשקול זאת.

השר פ. ספיר: לכן אמרתי שצריך להתחיל לספל בשטחים ולדחות את
ההפקעה הפורמלית.

השר י. אלוז: אם יוחלט על הפקעת רחבת הכותל, ביום שיוחלט,
מה דין הכותל במקרה דנן? האם ההפקעה כוללת
את הכותל, או שהוא ישאר בבעלות הווקף?

אני מצטרף לדעתו של השר ספיר, שאין להזדרז בהפקעה,
כל עוד אין הפרעות לעבודה עצמה. ונעשית שם עבודה ענקית. אולם אם הועדה
תחליט על הפקעה של 100 דונם ברובע היהודי, יש להפקיע בעת ובעונה אחת
גם את השטח של רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: העלינו את השאלה. ואנו מבקשים את שר המשפטים
לברר ענין אדמות הווקף. אני עבדכם מאמין שברגע
הראשון, כאשר חובא ערימת החצץ הראשונה, אם האדמה לא הופקעה או לא נרכשה,
יפנו לבג"ץ. אינני מאמין בנסים. שמעתי פעם משרא הבסחון, מר דיין,
שאמר שהכותל המערבי הוא על אדמת הווקף, והוא בא להציע להפקיע אדמה
זו או לרכוש אותה.

י. תמיר:

אשר לרחבת הכותל, כפי שנאמר כאן, חלק גדול ממנה הן אדמות הווקף. בהצעה זו הצאנו כל מה שבנוי והוא ווקף, פרט לבנין בית הדין ואני מבין שיהיה על כך ויכוח.

אשר לרובע היהודי, הווקף שהוצאנו הוא מסגד קיים ועוד מסגד אחד, חנויות ובית קיים. חשבנו שזה לא יפריע לנו בפיתוח העיר. לכנסיות התייחסנו אחרת, ואדמות הכנסיות הארמניות הוצאנו.

אם לא תהיה הפקעה של האדמות ברובע היהודי, אין לנו אפשרות לעשות שום דבר. מספר משפחות ערביות חזרו לבתים. עורך דין יהודי בשם יפת מסתובב בין הערבים שפוננו מרחבת המוגרבים וקבלו פצויים והסדר, ומודיע להם הסדר זה אין לו ערך, והוא ידאג לכך שיקבלו חזרה את הבתים. כמה מהמשפחות הערביות חזרו לבתים. בהתיעצות עם משרד המשפטים החבר שאין בידינו אמצעים להוציא אותם. התחלנו לסגור את המבנים. אבל כאשר בא אדם ומוכיח בעלות, יש הוראה לחת לו להכנס. הוא הדין לגבי המבנים על יד שער המוגרבים ברחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה המסקנה?

י. תמיר:

אם אנו רוצים להתקדם, יש הכרח לרכוש אדמות אלו לצרכי צבור. אינני מוסמן להגיד מה התאריך הנכון; אבל כל עוד לא תיעשה רכישה זו, אי אפשר להתחיל לעבוד בשטח זה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מציע שנטיל על 4 שרים - שר המשפטים, שר הדתות, שר האוצר והשר בגין - שילמדו ענין הווקף.

השר י.ש. שפירא: אני מציע לצרף את שר העבודה.

י. חמיר: אפשר לקבל החלטה ולא לבצע אותה עד שלא יבררו את הענין לגבי רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה צריך להחליט לגבי הווקף?

י. חמיר: להפקיע. גם רכוש יהודי צריך להפקיע. ברובע היהודי 17

השטח הוא של ערבים פרטיים ושל יהודים; 80 אחוז של ערבים ו-20 אחוז של יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אדמות הרובע היהודי הן רכוש משפחתי?

י. חמיר: כן, זהו ווקף משפחתי ולא ווקף של מסדר-דתי. עד היום הפקענו ווקף משפחתי.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתה דעה שצריך להתחיל לבנות ולדחות את ההפקעה הפורמלית. מתברר שהדבר אינו ניתן. הבעיה תתחיל עם הקיעה היתר הראשונה.

השר ז. שרף: אני מצטער ששר האוצר עוזב את הישיבה. הייתי

ממלא מקומו כאשר תתמחי על צוו ההפקעה, ויומים אחרי זה קבלתי שתי שאילוחות מחברי הכנסת לורנץ וגרוס מאגודת ישראל. השאילוחות נסובו על הפקעת רכוש של מוסדות דת. תשובתי הייתה שזו הקפאה ולא הפקעה והענין יבורר באופן יסודי. את הצד הזה צריך להבטיח. בענין זה אני פונה לשר הדחות. ואני מבקש שמישהו ידאג להעמיד את שר האוצר על נקודה זו.

האש הממשלה ל. אשכול: האם יש הצעה טובה יותר מאשר זו ש-4 שרים

יבדקו את הנושא?

השר ז. שרף: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר תמיר, אנו איננו יכולים להחליט בטרם סיימה הועדה את עבודתה.

השר א. ששון: אני חושב שמר תמיר צודק. אם יתברר בוועדה שאין מנוס מהפקעה, אנו מחליטים שמפקיעים.

השר י.ש. שפירא: אולי בכל זאת נקיים עוד ישיבה?

ראש הממשלה ל. אשכול: הישיבה הבאה תהיה רק בעוד שבועיים.

השר י. אלוז: אם יהיה ערער בוועדה המצומצמת, יובא הענין למליאת הועדה.

השר ס. בגין: אני מציע ששר המשפטים יזמן ישיבת הועדה המצומצמת לשבוע הבא, ואנו נביא את הסיכומים שלנו לפני מליאת הועדה.

השר י.ש. שפירא: אני מציע שאם לא יהיה ערעור בוועדה המצומצמת, סיכומי הועדה לא יובאו לפני מליאת הועדה.

השר ז. שרף: גם אם לא יהיה ערעור, אני מציע שההחלטה תתקבל יחד עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול: יושב ראש הועדה יהיה שר המשפטים. האם עיריית ירושלים אינה רוצה להיות מיוצגת בוועדה?

סדי קולק: אנו נהיה בוועדה. יש עוד בעיה של הפקעת קרקע

בנווה יעקב. אני מציע שכל ההפקעות ייעשו ביום אחד.

קיימת בעייה של הפקעת שטח יהודי בימין משה, למען שפוז ושפור אוהור בע.

אנו מסתלים בזה יחד עם מינהל מקרקעי ישראל. אני מציע לעשות הפקעה

זו באותו יום שתיעשנה ההפקעות האחרות, כדי שנוכל לומר שאין עושים זאת

רק לגבי ערכים אלא גם לגבי יהודים.

השר י.ש. שפירא : הדבר מתקבל על הדעת.

השר מ. קול : אני תומך בזה.

ס. קולק : הפקעה זו נעשית בהסכמת היהודים להם שייכת הקרקע.

מחליטים : לייפוט כוחה של ועדה שרים להחליט בענין הפקעת שטחים

ברובע היהודי, ברחבת הכוחל וברובע הארמני.

במקרה של חלוקי דעות יובא הענין להכרעת ועדת השרים

המליונה לענין ירושלים.

הרכב הועדה : שר המשפטים - יושב-ראש,

שר האוצר, שר הדתות, השר בגין ושר העבודה.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול : הטעין הבא - העברת מטה פיקוד המרכז לננוה

יעקב.

י. תמיר : בישיבה הקודמת הבאנו הצעה לגבי העברת מטה פקוד

המרכז לננוה יעקב, וסוכם על הפקעת 150 דונם.

לאחר בירור הבעלים של הקרקעות באזור, ולאחר קבלת בקשה נוספת של הצבא

להקים יחידת שריון פיקודית במקום שישב הלגיון, שהוא אדמת יהודים בעיקרו...

השר מ. בנסוב : אדמה פרטית או אדמה חקלאית?

י. תמיר : אדמה פרטית. אם ניקח גוש של 1000 דונם, הרי 360

דונם הם מקרקעי המדינה, 45 דונם של הקק"ל, 382

דונם של יהודים, 42 דונם של ערבים נפקדים ו-130 דונם של ערבים נוכחים,

ו-80 דונם דרכים ו-42 דונם בלתי מזוהים.

כמה משפחות גרות שם?

השר ז. ורהפטיג:

י. תמיר:

הבחים נהרסו; בכל השטח לא גר איש. על ידי כך
שנגדיל את שטח הקרקע הערבי שיופקע ל-150 דונם -
שלמעשה הם רק 130 דונם - כחוספח 382 דונם קרקע של יהודים, אנו מקבלים
גוש קרקע של 1000 דונם, שיאפשר לנו לפתח מספר מפעלים.

יש פניות של קבוצות יהודים מדרום אמריקה להקים
במקום שכונות דומות לשכונת אפרידר.

נדמה לי שכדאי לתקן את ההחלטה שנחקלה. כמובן,
הפרסום יהיה כפוף למה שהוחלט.

השר ז. ורהפטיג: זה רעיון יפה מאד. אבל ידוע שמתיישבי נווה יעקב
ועטרות רוצים לחזור למקום. אם יש אנשים הרוצים
לחזור, צריך להתפשר אתם, על מנת שההפקעה תהיה בהסכמתם. ואז אפשר יהיה
לנהל אותו סוג של מו"פ עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

השר מ. בנסוב: אני מבין ש-130 דונם אינם במרכז השטח אלא בקצהו.
אם יש גוש של 900 דונם, אפשר להתחיל לפתח אותו,
ו בינתיים לנהל מו"פ עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה אחרי ה-1000 דונם האלה, תהומות או ימים?

י. תמיר:

פיקוד המרכז. והסיבה שהוא עובר לכאן היא סיבת הקשר.
הפיקוד בחר את המקום הגבוה ביותר. וזה נקבע
לא לפי הבעלות על הקרקע אלא לפי הצרכים. הפיקוד יהיה בדיוק במקום הזה
(מצביע על המפה). כאן גבול הספוח של ירושלים, וכאן יש תהומות. לא

במקרה חחמנו שטח זה.

אנו רוצים להציע שבחכנון המחודש תנתן זכות
עדיפות להחזרת מגרשים לאנשי נווה יעקב שהיו במקום וירצו להתיישב עתה
במקום. ניהול מו"מ עם מאות אנשים לגבי החלק הדרוש לפיקוד, אינני
חושב שהוא מעשי. גם אם נעשית רכישה לצרכי צבור, אין קובעים את הסכומים
באופן שרירותי.

ראש הממשלה ל. אשכול: ידוע מהו שטח המגרש שהיה לאנשי נווה יעקב?
י. חמיר: 2-3 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתי מציע להם שטחים בגודל זה.
אני מבין שרצון המסובים סביב שולחן זה הוא עד כמה
שאפשר לא להסתבך עם הערבים. פלקוד המרכז זקוק לשטח זה?

י. חמיר: כן.
ראש הממשלה ל. אשכול: אם כן, אין טנוס.

ראש הממשלה: בעלי הקרקע ישנם?
י. חמיר: כן.

ראש הממשלה ל. אשכול: דובר אחת?
י. חמיר: לא.
ראש הממשלה ל. אשכול: אולי אפשר לדבר אחת?

י. חמיר: אם ידובר אחת לפני ההפקעה, הדבר יעלה כפליים ויקח
הרבה יותר זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר בלקינד, אינני מבין מדוע חוץ שבוע ימים
אי אפשר להגיע לדיבור עם בעלי קרקעות אלו. אם יגידו
שאינם רוצים למכור בשום פנים ואופן, נצטרך לרכוש את הקרקע על פי החוק.

ש. בלקינד:

עם חלק מבעלי הקרקע נסינו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקעות בכלל. התחלנו
לדבר עם בודדים. היו מספר הצעות במהירים מוגזמים מאוד.
ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלקינד:

לדעתי - לא.

השר ז. ורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוד המרכז שייך לערבים,
אפשר ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך
לנהל מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י.ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר הדתות, אם נלך בה אנו
מרמים את עצמנו ולא אותם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מחוץ ליברליות
לגבי המחיר לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים עכשו לא ימכרו לנו קרקע.
בזה שנפגיע, נסייע בידם להופיע בפני הצבור כמי
שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני בכל זאת מחקשה. גם אם יש במקום 450 דונם

אדמת מדינה, יש פקידי מדינה בושנינגטון החושבים
שאם ניקח אדמה זו, פירושא הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מחוץ 1000 דונם אתה מפקיע רק 130 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריך להפקיע.

השר י.ש. שפירא:

זה ענין של טכניקה אם כדאי לנו להגיד שהפקענו

130 דונם.

השר מ. קול: אני תומך בדעתו של השר ששון. הערבים יראו בגידה בניהול מו"מ על מכירת הקרקע. הם ינהלו מו"מ רק אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

מחליטים: לחקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח (4.3.68) בקשר להעברת מטה פיקוד המרכז ולאשר הפקעת שטח של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבסביבות גוש עציון יש 6000 דונם אדמת ממשלה?

השר ח. גבתי: על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות פרטיות, מה שנראה לפני כחדשיים כניהן, היום הוא רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

השר ז. וורהפטיג: שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

פ ר ס י כ ל

מישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
ירושלים, כ"ו בניסן תשכ"ח - 1968: 26 . 5 .

ז.א.

נוכחו:

ראש הממשלה ל. אשכול - היו"ר
שר העבודה י. אלוץ
השר מ. בליין
שר השיכון מ. בנטוב
שר החקלאות ח. גבתי
שר הדתות ז. ורהפטיג
שר האוצר פ. ספיר
שר הפיתוח והתיירות מ. קול
שר המשפטים י.ש. שפירא
שר הפנים מ.ח. שפירא
שר המסחר והתעשייה ז. שרף

נעדר:

שר החוץ א. אבן (בחו"ל)

מוזמנים:

ראש עיריית ירושלים ס. קולק
ש. בלקינד
י. חמיר
מ. בנבנישתי

מ. ניר - מזכיר הועדה

סדר-היום:

- א. העברת מסה פיקוד המרכז לנוח-יעקב
- ב. חכנית פיתוח הנדסה היהודי בעיר העתיקה

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: ברשותכם, אני פותח את הישיבה.

השר פ. ספיר:

ברצוני להעיר הערה לסדר. בעקבות ההכרזות על

הקמת חווילות בירושלים המזרחיים, החלו להגיש הצעות

מחירים לבנין יקרות ב-20-30%. היום קיימנו ישיבה ובה דנוא על העלאת

המחירים בשנים מענפי הבנייה - עבודות עפר ועבודות בנייה. בקשנו שפנכ"ל

משרד השיכון, לאחר שידבר עם השר שלו, יעמוד בראש ועדה, בה ישתתפו 5 מנהלים ומר המיר, שתחבצ את חוקי הבנייה וסדר העדיפויות בירושלים המזרחית והמערבית. במקום להניח יסודות ל-2000 דירות ולסיים בנייתן כעבור 5 שנים, מוטב להניח יסודות ל-700-800 יחידות ולסיים בנייתן כעבור שנה-שנתיים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אני חוזר על בקשתי לשרים, ובאמצעותם לאנשי משרדיהם, שידובר פחות על הנעשה במזרח ירושלים. זו אנוואח חיים של שר החוץ. הוא מחזק: נעשה מה שנעשה, אך נכחיב ונדבר פחות. דברי מכוונים גם למשרד השיכון. אני מבין שאיננו יותר מבני בשר ודם ורואים לדבר...

השר ה. בנטוב: שואלים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אומרים לנו ידידים שבידידים: תעשו, אבל חשקו. אפשר להת הוראה לאנשי המשרדים שיחדלו לדבר.

שר האוצר עודר שאלה אחרת. כאשר נשמעים כל כך הרבה דיבורים ויש שבר כזה בירושלים, לסובן - יש החושבים - זה הזמן להעלות מחירים. גם מסיבה זו מוטב לדבר פחות ולהבטיח פחות, כי אז באותם סכומים אפשר יהיה לעשות יותר.

ברצוננו להעלות שאלה שהעליתי בזמנו, והסרתי אותה לאחר הסבריו של מר המיר. אנו לא נוכל לעתים תכופות מדי להפקיע קרקעות. אינני יודע אם יש הרבה קרקעות פנויות. שאלתי ואני שואל: מדוע לא נבנה בנינים רכי קומות? אומר המיר שהדבר אינו זול יותר. לא ענין המחיר קובע לידי. אבל אני חושב שענין הפקעות קרקע יעלה לנו בדמים.

עכשו יש קרקע לבניית דירות לכמה משפחות?

י. חמיר: ל-7000 משפחות.

ראש הממשלה ל. אשכול: האם אתם חושבים שזהו סבסנו לעתיד?

השר מ. בנטוב: ל-5 שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: 5 שנים עוברות מהר מאוד. אני חוזר ומעלה את השאלה.

אינני מציע להקים בורדי-שחקים. אבל אני מציע

כי במקום בנינים בני 5 קומות יוקמו בנינים בני 5 קומות. זו יכולה להיות חוספת רצינית של דירות, מבלי שיהיה צורך בהפקעת קרקעות. אם נתחיל לבנות במזרח ירושלים, מחיר הקרקע יעלה ויהיה כפי שהיה במשך כל שנות הישוב. התחלנו ברכישת דונם ב-2 פרנק והגענו לבחירות עצומים. אני מייפץ לפתכננים, לאדריכלים ולבעלי הטעם - אינני אומר זאת בזלזול 8 לחשוב על כך. אחרת נשלם טבין וחקילין ונעשיר לא-יהודים. עם כל אהדתי לערבים ורציני בשלום, אני רוצה שהכסף יחולק אחרת. אני מעורר את השאלה ומבקש שנקיים דיון. אינני יודע אם הדיון צריך להיות בפורם זה. אני שמח שהדברים נרשמים. אינני יודע כמה אנומשלמים בעבור דונם עכשו.

י. חמיר: אני מעריך שבטמוצע נשלם 20 אלף לירות לרונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה, אתה מעריך, יהיה המחיר בעוד 5 שנים?

י. חמיר: השאלה - איפה?

ראש הממשלה ל. אשכול: בכל מקום על יד ירושלים.

י. חמיר: אם נלך בכיוון נאווה יעקב, נוכל לעמוד

במחיר של 20,000 לירות.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מה זאת אומרת "אם נלך"? האם הדבר

חלוי בנו? הדבר חלוי ברצונם של היהודים שירצו

להתיישב בירושלים.

י. תמיר:

באחת הישיבות הקרובות נביא הצעה לפיהוח ירושלים

לטווח ארוך יותר.

השר מ. בנטוב:

אני מקבל את הדעה שאין להקים רעש מסיבות פוליטיות.

אבל זה אינו אומר שהקבלנים או הסתדרות פועלי הבנין

לא ידעו שבונים. זאת ראשית.

שנית, בשום מקום שבונים, אין מתחילים להניח כל היסודות

בבת אחת; הדבר נעשה בשלבים-שלבים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע צריך להקים בחלה?

השר מ. בנטוב: יש תקציב ובו כחוב שיוקמו 2000 יחידות במזרח ירושלים.

אני מוכן לכך שתהיה רביזיה של החכנון. אני חושב

שמהרנו מדי בחכנון, כי היה לחץ. השאלה שעורר ראש הממשלה, צריך להביאה

בחשבון. יכול להיות שבשטח צריכת להיות מספר בניינים גבוהים. אבל דבר

זה מחייב רה-חכנון והוא יקח זמן.

שלישית, יש דבר מוזר המעכב את הבנייה. אנו בונים

ברחוב שמואל הנביא על "הקו הירוק". גם שם הפקיעו קרקע, אך השאירו שני

מגרשים של שני יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: מגרשים פרטיים?

השר מ. בנטוב: כן. שם הפקיעו את כל המגרשים, פרט לשני מגרשים

אלה. אינני יודע מדוע ומי החליט על כך. אך זה אומר

שבמקום לבנות 200 יחידות, אנו יכולים לבנות רק 80 יחידות.

אנו מנסים לברר מי החליט על אי-הפקעה שני מגרשים אלה, ואיננו מצליחים.

ש. בלקינד: החמר להפקעה הוכן על ידי אנשי משרד השיכון.

השר מ. בנטוב: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: הביאו את הדבר לבירור.

י. חמיר: אם יוחל עכשו ברה-תכנון השטח של 2500 יחידות,

יגרום הדבר לנסיגה בקצב העבודה. אני מבין שהמדובר

הוא על חלק קטן של התכנית, ואפשר להמשיך לספל בזה במידה והדבר לא יפגע במכרזים שכבר הוצאו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני חושב שאתה צודק. אם תשאל אותי, אם אני רוצה

לדחות ביצוע העבודה, אינני רוצה לדחות. אבל אין

מתחילים בבת אחת ב-2500 יחידות אלא בשליש מהן.

י. חמיר: ב-1200 יחידות לא יפגעו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מניח שגם בלי רה-תכנון בעוד ל שנים יוסיפו

שתי קומות.

יצחק חמיר: כך זה יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע לא נעשה זאת מלכתחילה?

רבותי, על סדר-היום של ישיבה זו שני סעיפים:

(א) תיקון ההחלטה בענין העברת מטה פיקוד המרכז

לנווה יעקב.

6.

ב. חכנית פיתוח הרובע ה יהודי בעיר העתיקה.

בישיבה הקודמת, כאשר דובר על הפקעה, ביקש שר המשפטים שבמידה ויסוכם על הפקעה, יכלל בשטח ההפקעה גם

י. חמיר:

שטח רחבת הכותל.

במה יכלול שטח רחבת הכותל?

השר מ. כנסוב:

בישיבה הקודמת העלינו הצעה להפקיע את הרובע היהודי

י. חמיר:

וחלק מהרובע הארמני, שבו גרו יהודים. זהו שטח

של 116 דונם. ביקש שר המשפטים לבדוק את שטח רחבת הכותל ולצרפו לשטח שיופקע. בדקנו את הדבר, ואני רוצה למסור את המספרים.

לגבי רחבת הכותל, הגבול מצד דרום זו החומה. הגבול

מצד מזרח - החומה עד הקטע שממול מסגד אל-אקצה. כאן (מצביע על המפה) עוברים לאורך הכותל המערבי עד המחכמה, מקיפים את המחכמה וכאן יש מבנה שהיה שייך לשטראוס, שאותו אנו כוללים בשטח ההפקעה. אנו מוציאים מבנה של משפחת חלבי, חוזרים לכאן; כאן יש ספרייה עתיקה השייכת לערבים. מקיפים אותה וחוזרים לגבולות הרובע היהודי.

כל שטח רחבת הכותל הוא 32 דונם; מהם 16,5

דונם ווקף מוגרבי, 5 דונם ווקף משפחתי ו-9 דונם ווקף סחף, שזה בעיקר המבנה של בית הדין הרבני ו-1½ דונם דרכים.

ראש הממשלה ל. אשכול: שטח הווקף הוא שטח פנוי?

לא. יש עליו בית-ספר.

י. חמיר:

ראש הממשלה ל. אשכול: כאשר יש שטח של ווקף משפחתי או סחף, האם יש זכות

לממשלה לומר: בבקשה, שטח זה נמצא בעיר, עליך לבנות עליו או להחכירו? האם
אי אפשר לדרוש מבעלי השטח שישתמשו בו למטרותיהם?

שר המשפטים י.ש.שפירא: התשובה היא זו: החוק אינו מדבר על פי השכל
הישר. הוא אומר דברים פשוטים. לפי החוק שלנו
מוחר להפקיע אדמות ווקף. כמובן שטי שצריך להחליט על ההפקעה - ולפי החוק
המחליט הוא שר האוצר - שוקל את כל הנימוקים, הוא שוקל גם את האימפליקציות
הפוליטיות הכרוכות בכך. ממשלת המנדט, אם כי היא הוקעה חוק זה, נמנעה
מלהפקיע אדמות ווקף.

ראש הממשלה ל. אשכול: על אדמות הווקף חלים מסים עירוניים?

שרי חולק: לא. דינן כדין כנסיות.

השר י.ש.שפירא: אם בחוק לא נאמר שלא ישלמו מסים, צריך לשלם מסים.

השר ז. ורהפטיג: אבל למעשה אין משלמים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני שואל: האם אנו יכולים, על ידי לחץ של הטלת
מסים גבוהים על קרקעות אלו, להביא לכך שהן תיכנסנה?

השר ז. ורהפטיג: בחוק החומות אין לנו אינטרס להכריח אותם לבנות.

השר י.ש.שפירא: בדרך זו של אילוצ לבנות על ידי הטלת מסים, אינך

משיג דבר. אדם פרטי שאינו משלם מס, מוכרים נכסיו

על ידי ההוצאה לפועל. לא תמכור אדמות הווקף על ידי ההוצאה לפועל.

הדרך הקצרה, האפקטיבית והמכאיבה פחות היא לבוא ולומר: איננו יכולים

להשאיר קרקע זו פנויה. קרקע זו נחוצה למטרה צבורית - אם זה בית ספר

או בית כנסת או בית חולים - ועל כן אנו מפקיעים אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה בימים כתקנם. אבל אנו איננו רוצים להסתבך.

אם הם ירצו לבנות מסגד ברחבת הכותל, האם נוכל

למנוע זאת?

י. תמיר: כן, על ידי חכנית בנין ערים?

ראש הממשלה ל. אשכול: מדוע?

י. תמיר: כי שם צריך לבנות בית ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מיעץ לכם לחשוב על כך.

השר י.ש. שפירא: אם איננו רוצים להזמין לעצמנו סריה של צרות,

לא תהיה ברירה אלא להפקיע אדמות הווקף-סח'ף; זה

יהיה נחוץ לנו בעיקר ברחבת הכותל, כי רחבת הכותל היא כולה ווקף סח'ף שבסח'ף, ווקף מוגרבי מהמאה ה-12. ואין ספק שכל זמן שיהיה קיים שם הווקף, יכולות להיות שם כל מיני צרות. לא על ידי חכנית בנין ערים נתגבר על כך.

י. תמיר: לא התייחסתי לרחבת הכותל.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שנצטרך לעשות את הדבר ובבת אחת. הבתים

הרעועים שנמצאים באמצע השטח של הכותל המערבי,

שגם הם על אדמות הווקף, אם לא נפקיע אותם, לא נוכל להרוס אותם, ואנו רוצים להרוס אותם. לא תהיה ברירה, אלא להפקיע. אינני יודע מתי יהיה היום המתאים. לי נראה שהיום המתאים צריך להיות יום העצמאות. תהיה צעקה גדולה על המצעד. אם באותו יום תיעשה ההפקעה, תהיה צעקה אחת גדולה גם על המצעד וגם על ההפקעה.

השר פ. ספיר: אני מבין שאנו צריכים להפקיע 32 דונם.

י. תמיר: 100 פלוס 32 דונם.

השר פ. ספיר: אינני חושב שיום העצמאות הוא היום המתאים להפקעה זו.

יש יום מתאים יותר ה-5 ביוני. אבל אני רוצה

לשאול, האם אפשר לדחות את הטיפול בהפקעה הפורמלית.

השר י.ש. שפירא: אפשר.

השר פ. ספיר: אני מציע שכך ננהג. אני מציע שנעשה כל מה שצריך

לעשות, ואת ההפקעה הפורמלית נעשה בסוף.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מבין שברובע היהודי יש 100 דונם להפקעה ו-32

דונם ברחבת הכותל. מתוך זה 20 דונם ברחבת הכותל

הם אדמות ווקף?

י. חמיר: כן. בעיר העתיקה יש אדמות ווקף משפחתי שהוא שונה

מהווקף המוגרבי.א.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה לדעת מה יהיה על כל אדמות הווקף בעיר

העתיקה, כי יכולים הערבים לעשות שט איזה דבר

שישגוע אוחנו.

השר מ. בגין: אני מפנה דברי לשר המשפטים ולשר האוצר. אנו משתמשים

במונח הפקעה שיש לו צליל שלילי. אני זוכר שמדובר

ברכישה לצרכי צבור. באשר לרחבת הכותל, הייתי מבקש שהמנסחים לא ישתמשו

במלים המקובלות, אלא בנוסח מעין זה: לצרכי שמירה על מקום מקודש לדת

היהודית ושמירה על הגישה החפשית והבטחת הפולחן הדתי.

השר י.ש. שפירא: ולא להזכיר את המלה הפקעה? אני מסכים, כי החוק

החוק אומר: רכישה לצרכי צבור. אבל אינני יודע

אם צריך להבליט ענין הדת היהודית, כאשר באים להפקיע אדמות של הווקף המוסלמי.

אינני יודע לשם מה נחוצה קונפרוסציה זו. בענין ירושלים, מיום שנכבשה,

נהגנו לעשות הרבה ולדבר כמון נכון. כאשר הבאנו את חוק יום ירושלים
לכנסת, נוסח הדיבור היה כאילו מדובר על הסדר אדמיניסטרטיבי אפור.

השר מ. בגין: אני חושב שנוסח זה יובן יותר בעולם מאשר הנוסח:

רמשה לצרכי צבור סתם. אבל אני מבקש לשקול זאת.

השר י. ש. שפירא: נשקול זאת.

השר פ. ספיר: לכן אמרתי שצריך להתחיל לטפל בשטחים ולרחות את

ההפקעה הפורמלית.

השר י. אלוץ: אם יוחלט על הפקעה רחבת הכותל, ביום שיוחלט,

מה דין הכותל במקרה דנן? האם ההפקעה כוללת

את הכותל, או שהוא ישאר בבעלות הווקף?

אני מצטרף לדעתו של השר ספיר, שאין להודרו בהפקעה,

כל עוד אין הפרעות לעבודה עצמה. ונעשית שם עבודה ענקית. אולם אם הועדה

תחליט על הפקעה של 100 דונם ברובע היהודי, יש להפקיע בעת ובעונה אחת

גם את השטח של רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: העלינו את השאלה. ואנו מבקשים את שר המשפטים

לברר ענין אדמות הווקף. אני עבדכם מאמין שברגע

הראשון, כאשר חובא ערימת החצץ הראשונה, אם האדמה לא הופקעה או לא נרכשה,

יפנו לכג"ץ. אינני מאמין בנסיים. שמעתי פעם משרא הבטחון, מר דיין,

שאמר שהכותל המערבי הוא על אדמת הווקף, והוא בא להציע להפקיע אדמה

זו או לרכוש אותה.

י. תמיר:

אשר לרחבת הכותל, כפי שנאמר כאן, חלק גדול ממנה הן אדמות הווקף. בהצעה זו הצאנו כל מה שבנוי והוא ווקף, פרט לבנין בית הדין ואני מבין שיהיה על כך ויכוח.

אשר לרובע היהודי, הווקף שהוצאנו הוא מסגד קיים ועוד מסגד אחד, חנויות ובית קיים. חשבנו שזה לא יפריע לנו בפיתוח העיר. לכנסיות התייחסנו אחרת, ואדמות הכנסיות הארמניות הוצאנו.

אם לא תהיה הפקעה של האדמות ברובע היהודי, אין לנו אפשרות לעשות שום דבר. מספר משפחות ערביות חזרו לבתים. עורך דין יהודי בשם יפת מסתובב בין הערבים שפוננו מרחבת המוגרבים וקבלו פצויים והסדר, ומודיע להם הסדר זה אין לו ערך, והוא ידאג לכך שיקבלו חזרה את הבתים. כמה מהמשפחות הערביות חזרו לבתים. בהתיעצות עם משרד המשפטים התברר שאין בידינו אמצעים להוציא אותם. התחלנו לסגור את המבנים. אבל כאשר בא אדם ומוכיח בעלות, יש הוראה לתח לו להכנס. הוא הדין לגבי המבנים על יד שער המוגרבים ברחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה המסקנה?

י. תמיר:

אם אנו רוצים להתקדם, יש הכרח לרכוש אדמות אלו לצרכי צבור. אינני מוסמן להגיד מה התאריך הנכון; אבל כל עוד לא תיעשה רכישה זו, אי אפשר להתחיל לעבוד בשטח זה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מציע שנטיל על 4 שרים - שר המשפטים, שר הדתות,

שר האוצר והשר בגין - שילמדו ענין הווקף.

השר י.ש. שפירא:

אני מציע לצרף את שר העבודה.

י. תמיר: אפשר לקבל החלטה ולא לבצע אותה עד שלא יבררו

את הענין לגבי רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה צריך להחליט לגבי הווקף?

י. תמיר: להפקיע. גם רכוש יהודי צריך להפקיע. ברובע היהודי רון

השטח הוא של ערבים פרטיים ושל יהודים; 80 אחוז

של ערבים ו-20 אחוז של יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אדמות הרובע היהודי הן רכוש משפחתי?

י. תמיר: כן, זהו ווקף משפחתי ולא ווקף של מסדר-דחי. עד

היום הפקענו ווקף משפחתי.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתה דעה שצריך להתחיל לבנות ולדחות את ההפקעה

הפורמלית. מתברר שהדבר אינו נכון. הבעיה תתחיל

עם הקיעה היתר הראשונה.

השר ז. שרף: אני מצטער ששר האוצר עוצב את הישיבה. הייתי

ממלא מקומו כאשר חתמתי על צו ההפקעה, ויומים

אחרי זה קבלתי שהי שאילחות מחברי הכנסת לורנץ וגרוס מאגודת ישראל.

השאילחות נסובו על הפקעת רכוש של מוסדות דת. חשובתי הייתה שזו תקפאה

ולא תפקעה והענין יבורר באופן יסודי. את הצד הזה צריך להבטיח. בענין

זה אני פונה לשר הדתות. ואני מבקש שמישהו ידאג להעמיד את שר האוצר על

נקודה זו.

האש הממשלה ל. אשכול: האם יש הצעה טובה יותר מאשר זו ש-4 שרים

יבדקו את הנושא?

לא.

השר ז. שרף:

ראש הממשלה ל. אשכול: מר תמיר, אנו איננו יכולים להחליט בטרם סיימה הועדה את עבודתה.

השר א. ששון: אני חושב שטרם תמיר צודק. אם יתכרר בוועדה שאין מנוס מהפקעה, אנו מחליטים שמפקיעים.

השר י. ש. שפירא: אולי בכל זאת נקיים עוד ישיבה?

ראש הממשלה ל. אשכול: הישיבה הכאה תהיה רק בעוד שבועיים.

השר י. אלוז: אם יהיה ערער בוועדה המצומצמת, יובא העניין למליאת הועדה.

השר מ. בגין: אני מציע שטרם המשפטים יזמן ישיבה הועדה המצומצמת לשבוע הבא, ואנו נביא את הסיכומים שלנו לפני מליאת הועדה.

השר י. ש. שפירא: אני מציע שאם לא יהיה ערעור בוועדה המצומצמת, סיכומי הועדה לא יובאו לפני מליאת הועדה.

השר ז. שרף: גם אם לא יהיה ערעור, אני מציע שההחלטה תתקבל יחד עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול: יושב ראש הועדה יהיה שר המשפטים. האם עיריית ירושלים אינה רוצה להיות כיוצאה בוועדה?

סדי קולק: אנו נהיה בוועדה. יש עוד בעיה של הפקעת קרקע

בנווה יעקב. אני מציע שכל ההפקעות ייעשו ביום אחד. קיימת בעייה של הפקעת שטח יהודי בימין משה, למען שפוז ושפור אותור בע. אנו מטפלים בזה יחד עם מינהל מקרקעי ישראל. אני מציע לעשות הפקעה זו באותו יום שתיעשנה ההפקעות האחרות, כדי שנוכל לומר שאין עושים זאת

רק לגבי ערבים אלא גם לגבי יהודים.

השר י.ש. שפירא : הדבר מתקבל על הדעת.

השר מ. קול : אני תומך בזה.

ט. קולק : הפקעה זו נעשית בהסכמת היהודים להם שייכת הקרקע.

מחליטים : לייפות כוחה של ועדה שרים להחליט בענין הפקעת שטחים

ברובע היהודי, ברחבת הכותל וברובע הארמני.

במקרה של חלוקי דעות יובא הענין להכרעת ועדת השרים

העליונה לענין ירושלים.

הרכב הועדה : שר המשפטים - יושב-ראש,

שר האוצר, שר הדחוח, השר בגין ושר העבודה.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול : הסעיף הבא - העברת מטה פיקוד המרכז לנווה

יעקב.

י. חמיר : בישיבה הקודמת הבאנו הצעה לגבי העברת מטה פקוד

המרכז לנווה יעקב, וסוכם על הפקעת 150 דונם.

לאחר בירור הבעלים של הקרקעות באזור, ולאחר קבלת בקשה נוספת של הצבא להקים יחידת שריון פיקודית במקום שישוב הלגיון, שהוא אדמת יהודים בעיקרו...

השר מ. בנסוב : אדמה פרטית או אדמה חקלאית?

י. חמיר : אדמה פרטית. אם ניקח גוש של 1000 דונם, הרי 360

דונם הם מקרקעי המדינה, 45 דונם של הקק"ל, 382

דונם של יהודים, 42 דונם של ערבים נפקדים ו-130 דונם של ערבים נוכחים,

ו-80 דונם דרכים ו-42 דונם בלתי מזוהים.

כמה משפחות גרות שם?

השר ז. ורהפטיג:

י. תמיר:

הבתים נהרסו; בכל השטח לא גר איש. על ידי כך

שנגדיל את שטח הקרקע הערבי שיופקע ל-150 דונם -

שלמעשה הם רק 130 דונם - בתוספת 382 דונם קרקע של יהודים, אנו מקבלים
גוש קרקע של 1000 דונם, שיאפשר לנו לפתח מספר מפעלים.

יש פניות של קבוצות יהודים מדרום אמריקה להקים

במקום שכונות דומות לשכונת אפרידר.

נדמה לי שכדאי לתקן את ההחלטה שנחקבלה. כמובן,

הפרסום יהיה כפוף למה שהוחלט.

זה רעיון יפה מאד. אבל ידוע שמתיישבי נווה יעקב

השר ז. ורהפטיג:

ועטרות רוצים לחזור למקום. אם יש אנשים הרוצים

לחזור, צריך להתפשר איתם, על מנת שההפקעה תהיה בהסכמתם. ואז אפשר יהיה
לנהל אותו סוג של מו"ט עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

השר מ. בנטוב:

אני מבין ש-130 דונם אינם במרכז השטח אלא בקצהו.

אם יש גוש של 900 דונם, אפשר להתחיל לפתח אותו,

ו בינתיים לנהל מו"ט עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה אחרי ה-1000 דונם האלה, תהומות או ימים?

י. תמיר:

פיקוד המרכז. והסיבה שהוא עובר לכאן היא סיבת הקשר.

הפיקוד בחר את המקום הגבוה ביותר. וזה נקבע

לא לפי הבעלות על הקרקע אלא לפי הצרכים. הפיקוד יהיה בדיוק במקום הזה

(מצביע על המפה). כאן גבול הטפוח של ירושלים, וכאן יש תהומות. לא

במקרה תחמנו שטח זה.

אנו רוצים להציע שבתכנון המחודש תנתן זכות
עדיפות להחזרת מגרשים לאנשי נווה יעקב שהיו במקום וירצו להתיישב עתה
במקום. ניהול מו"מ עם מאות אנשים לגבי החלק הדרוש לפיקוד, אינני
חושב שהוא מעשי. גם אם נעשית רכישה לצרכי צבור, אין קובעים את הסכומים
באופן שרירותי.

ראש הממשלה ל. אשכול: ידוע מהו שטח המגרש שהיה לאנשי נווה יעקב.
י. תמיר: 2-3 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתי מציע להם שטחים בגודל זה.
אני מבין שרצון המסובים סביב שולחן זה הוא עד כמה
שאפשר לא להסתבך עם הערבים. פיקוד המרכז זקוק לשטח זה?

י. תמיר: כן.
ראש הממשלה ל. אשכול: אם כן, אין סנוס.

ראש הממשלה: בעלי הקרקע ישנם?
י. תמיר: כן.

ראש הממשלה ל. אשכול: דובר אתם?
י. תמיר: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: אולי אפשר לדבר אתם?
י. תמיר: אם ידובר אתם לפני ההפקעה, הדבר יעלה כפליים ויקח

הרבה יותר זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר בלקינד, אינני מבין מדוע תוך שבוע ימים
אי אפשר להגיע לדיבור עם בעלי קרקעות אלו. אם יגידו
שאינם רוצים למכור בשום פנים ואופן, נצטרך לרכוש את הקרקע על פי החוק.

ש. בלקינד:

עם חלק מבעלי הקרקע נסינו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקע בכלל. התחלנו
לדבר עם בודדים. היו מספר הצעות במחירים מוגזמים מאד.

ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלקינד:

לדעתי - לא.

השר ז. ורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוד המרכז שייך לערבים,
אפשר ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך
לנהל מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י. ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר הדתות, אם נלך בה אנו
מרמים את עצמנו ולא אותם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מחוץ ליברליות
לגבי המחיר לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים עכשו לא ימכרו לנו קרקע.
בזה שנפגיע, נסייע בידם להופיע בפני הצבור כמי
שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני בכל זאת מתקשה. גם אם יש במקום 450 דונם

אדמת מדינה, יש פקיד מדינה בושנינגטון החושבים

שאם ניקח אדמה זו, פירושא הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מתוך 1000 דונם אתה מפקיע רק 150 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריך להפקיע.

השר י. ש. שפירא:

זה ענין של טכניקה אם כדאי לנו להגיד שהפקענו

130 דונם.

השר מ. קול: אני תומך בדעתו של השר ששון. הערניים יראו בגידה

בניהול מו"מ על מכירת הקרקע. הם ינהלו מו"מ

רק אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

מחליטים: לחקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח

(4.3.68) בקשר להעברה מסה פיקוד המרכז ולאשר

הפקעת שטח של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבסביבות גוש עציון יש 6000 דונם

אדמת ממשלה?

השר ח. גבתי: על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות

פרטיות, מה שנראה לפני כחדשיים כניהן, היום הוא

רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

השר ז. וורהפטיג: שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

פ ר ס י כ ל

מישיבת ועדת השרים העליונה לענין ירושלים
ירושלים, כ"ו בניסן תשכ"ח - 1968: 5 . 26

ט.א.

נוכחו:

ראש הממשלה ל. אשכול - היו"ר
שר העבודה י. אלוץ
השר ט. בגין
שר השיכון מ. בנטוב
שר החקלאות ח. גבתי
שר הדתות ז. ורהפטיג
שר האוצר פ. ספיר
שר הפיתוח והתיירות ט. קול
שר המשפטים י.ש. שפירא
שר הפנים מ.ח. שפירא
שר המסחר והתעשייה ז. שרף

נעדר:

שר החוץ א. אבן (בחו"ל)

מוזמנים:

ראש עיריית ירושלים ט. קולק
ש. בלקינד
י. המיר
ט. בנבנישתי

ט. ניר - מזכיר הועדה

סדר-היום:

- א. העברת פטה פיקוד המרכז לנווה-יעקב
- ב. תכנית פיתוח הנובע היהודי בעיר העתיקה

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: ברשותכם, אני פותח את הישיבה.

השר פ. ספיר:

ברצוני להציר הערה לסדר. בעקבות ההכרזות על
הקמת חווילות בירושלים המזרחיים, החלו להגיש הצעות
מחירים לבנין יקרות ב-30-20%. היום קיימנו ישיבה ובה דנוך על העלאת
המחירים בשנים מענפי הבנייה - עבודות עפר ועבודות בנייה. בקשנו שמנכ"ל

משרד השיכון, לאחר שידבר עם השר שלו, יעמוד בראש ועדה, בה ישתתפו 5 מנכ"לים ומר חציר, שתקבע את היקף הבנייה וסדר העדיפויות בירושלים המזרחית והמערבית. במקום להניח יסודות ל-2000 דירות ולסיים בנייתן כעבור 5 שנים, מוטב להניח יסודות ל-700-800 יחידות ולסיים בנייתן כעבור שנה-שנתיים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אני חוזר על בקשתי לשרים, ובאמצעותם לאנשי משרדיהם, שידובר פחות על הנעשה במזרח ירושלים. זו צוואת חיים של שר החוץ. הוא מתחנן: נעשה מה שנעשה, אך נכתוב ונדבר פחות. דברי מכוונים גם למשרד השיכון. אני מבין שאיננו יוחר מבני בשר ודם ורוצים לדבר...

שואלים .

השר ס. בנטוב:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אוטרים לנו ידידים שבירידים: תעשו, אבל תשתקו. אפשר לתת הוראה לאנשי המשרדים שיחדלו לדבר.

שר האוצר עוזר שאלה אחרת. כאשר נשכעים כל כך הרבה דיבורים ויש שבר כזה בירושלים, כמובן - יש החושבים "זה הזמן להעלות מחירים. גם מסיבה זו מוטב לדבר פחות ולהבטיח פחות, כי אז באותם מכוונים אפשר יהיה לעשות יותר.

ברצוננו להעלות שאלה שהעליתי בזמנו, והסרתי

אותה לאחר הסבריו של מר חציר. אנו לא נוכל לפתח תכופות מדי להפקיע קרקעות. איננו יודע אם יש הרבה קרקעות פנויות. שאלתי ואני שואל: מדוע לא נבנה בנינים רבי קומות? אומר תמיד שהדבר אינו זול יותר. לא עניין המחיר קובע לידי. אבל אני חושב שעניין הפקעות קרקע יעלה לנו בדמים.

עכשו יש קרקע לבניית דירות לכמה משפחות?

י. המיר: ל-7000 משפחות.

ראש הממשלה ל. אשכול: האם אתם חושבים שזהו מבטנו לעתיד?

השר מ. בנטוב: ל-5 שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: 5 שנים עוברות מהר מאוד. אני חוזר ומעלה את השאלה.

אינני מציע להקים גורדי-שחקים. אבל אני מציע

כי במקום בנינים בני 5 קומות יוקמו בנינים בני 5 קומות. זו יכולה להיות חוספת רצינית של דירות, מבלי שיהיה צורך בהפקעת קרקעות. אם נתחיל לבנות במזרח ירושלים, מחיר הקרקע יעלה ויהיה כפי שהיה במשך כל שנות הישוב. התחלנו ברכישת דונם ב-2 פרנק והגענו לטחירות עצומים. אני מייפץ למתכננים, לאדריכלים ולבעלי הטעם - אינני אומר זאת בזלזול 8 לחשוב על כך. אחרת נשלם טבין וחקילין ונעשיר לא-יהודים. עם כל אהדתי לערבים ורציני בשלום, אני רוצה שהכסף יחולק אחרת. אני מעורר את השאלה ומבקש שנקיים דיון. אינני יודע אם הדיון צריך להיות בפורם זה. אני שמח שהדברים נרשמים. אינני יודע כמה אנומשלמים בעבור דונם עכשו.

י. המיר: אני מעריך שבטמוצע נשלם 20 אלף לירות לדונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה, אמה מעריך, יהיה המחיר בעוד 5 שנים?

י. המיר: השאלה - איפה?

ראש הממשלה ל. אשכול: בכל מקום על יד ירושלים.

י. המיר: אם נלך בכיוון נאווה יעקב, נוכל לעמוד

במחיר של 20,000 לירות.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מה זאת אומרת "אם נלך"? האם הדבר

תלוי בנו? הדבר תלוי ברצונם של היהודים שירצו

להתיישב בירושלים.

באחת הישיבות הקרובות נביא הצעה לפיתוח ירושלים
לטווח ארוך יותר.

י. תמיר:

השר מ. בנטוב: אני מקבל את הדעה שאין להקים רעש מסיבות פוליטיות.
אבל זה אינו אומר שהקבלנים או הסחדרות פועלי הבנין
לא ידעו שבונים, זאת ראשית.

שנית, בשום מקום שבונים, אין מחילים להניח כל היסודות
בבחי אחת; הדבר נעשה בשלבים-שלבים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע אריך להקים בהלה?

השר מ. בנטוב: יש תקציב ובו כתוב שיוקמו 2000 יחידות במזרח ירושלים.
אני מוכן לכך שתהיה רביזיה של התכנון. אני חושב
שמהרנו מדי בתכנון, כי היה לחץ. השאלה שעורר ראש הממשלה, צריך להביאה
בחשבון. יכול להיות שבשטח צריכם להיות כספר בנינים גבוהים. אבל דבר
זה מחייב רה-תכנון והוא יקח זמן.

שלישית, יש דבר מוזר המעכב את הבנייה. אנו בונים
ברחוב שמואל הנביא על "הקו הירוק". גם שם הפקיעו קרקע, אך השאירו שני
מגרשים של שני יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: מגרשים פרטיים?

השר מ. בנטוב: כן. שם הפקיעו את כל המגרשים, פרט לשני מגרשים
אלה. אינני יודע מדוע ומי החלים על כך. אך זה אומר
שבמסגרת 200 יחידות, אנו יכולים לבנות רק 80 יחידות.

אנו מנסים לברר מי החליט על אי-הפקעת שני מגרשים אלה, ואיננו מצליחים.

ש. בלעיןד: החמר להפקעת הוכן על ידי אנשי משרד השיכון.

השר מ. בנטוב: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: תביאו את הדבר לבירור.

י. תמיר: אם יוחל עכשו ברה-תכנון השטח של 2500 יחידות, יגרום הדבר לנסיגה בקצב העבודה. אני מבין שהמדובר

הוא על חלק קטן של התכנית, ואפשר להמשיך לטפל בזה במידה וחדבר לא יפגע במכרזים שכבר הוצאו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני חושב שאחה צודק. אם תשאל אותי, אם אני רוצה לדחות ביצוע העבודה, אינני רוצה לדחות. אבל אין מתחילים בבה אחת ב-2500 יחידות אלא בשליש מהן.

י. תמיר: ב-1200 יחידות לא יפגעו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מניח שגם בלי רה-תכנון בעוד ל שנים יוסיפו שתי קומות.

יצחק תמיר: כך זה יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע לא נעשה זאת מלכתחילה?

רבותי, על סדר-היום של ישיבה זו שני סעיפים:
(א) תיקון ההחלטה בענין העברת מטה מיקוד המרכז

לנווה יעקב.

ב. חכנית פיתוח הרובע ה יהודי בעיר העתיקה.

י. תמיר:

בישיבה הקודמת, כאשר דובר על הפקעה, ביקש שר המשפטים שבמידה ויטוכם על הפקעה, יכלול בשטח ההפקעה גם

שטח רחבת הכותל.

חשר מ. בנסוב:

במה יכלול שטח רחבת הכותל?

י. תמיר:

בישיבה הקודמת העלינו הצעה להפקיע את הרובע היהודי

וחלק מהרובע הארמני, שבו גרו יהודים. זהו שטח

של 116 דונם. ביקש שר המשפטים לבדוק את שטח רחבת הכותל ולצרפו לשטח שיומקע. בדקנו את הדבר, ואני רוצה למסור את המספרים.

לגבי רחבת הכותל, הגבול מצד דרום זו החומה. הגבול

מצד מזרח - החומה עד הקטע שממול מסגד אל-אקצה. כאן (מצביע על המפה) עוברים לאורך הכותל המערבי עד המחכמה, מקיפים את המחכמה וכאן יש מבנה שהיה שייך לשטראוס, שאותו אנו כוללים בשטח ההפקעה. אנו מוציאים מבנה של משפחת חלבי, הוזרים לכאן; כאן יש ספרייה עתיקה השייכת לערבים. מקיפים אותה וחוזרים לגבולות הרובע היהודי.

כל שטח רחבת הכותל הוא 32 דונם; מהם 16,5

דונם ווקף פוגרבי, 5 דונם ווקף משפחתי ו-9 דונם ווקף סח'ף, שזה בעיקר המבנה של בית הדין הרבני ו-1½ דונם דרכים.

ראש הממשלה ל. אשכול: שטח הווקף הוא שטח פנוי?

י. תמיר:

לא. יש עליו בית-ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: כאשר יש שטח של ווקף משפחתי או סח'ף, האם יש זכות

לממשלה לומר: בבקשה, שטח זה נמצא בעיר, עליך לבנות עליו או להחכירו? האם
אי אפשר לדרוש מבעלי השטח שישתמשו בו למטרותיהם?

שר המשפטים י.ש. שפירא: החשובה היא זו: החוק אינו מדבר על פי השכל

הישר. הוא אומר דברים פשוטים. לפי החוק שלנו

מוחר להפקיע אדמות ווקף. כמובן שמי שצריך להחליט על ההפקעה - ולפי החוק
המחליט הוא שר האוצר - שוקל את כל הנימוקים, הוא שוקל גם את האימפליקציות
הפוליטיות הכרוכות בכך. ממשלה המנדט, אם כי היא חוקקה חוק זה, נמנעה
מלהפקיע אדמות ווקף.

ראש הממשלה ל. אשכול: על אדמות הווקף חלים מסיס עירוניים?

סדי קולק: לא. דינן כדין כנסיות.

השר י.ש. שפירא: אם בחוק לא נאמר שלא ישלמו מסיס, צריך לשלם מסיס.

השר ז. ורהפטיג: אבל למעשה אין משלמים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני שואל: האם אנו יכולים, על ידי לחץ של הטלת
מסיס גבוהים על קרקעות אלו, להביא לכך שהן תיבננה?

השר ז. ורהפטיג: כחוק החומות אין לנו אינטרס להכריח אותם לבנות.

השר י.ש. שפירא: בדרך זו של אילוף לבנות על ידי הטלת מסיס, אינך

משיג דבר. אדם פרטי שאינו משלם מס, מוכרים נכסיו

על ידי ההוצאה לפועל. לא תטכור אדמות הווקף על ידי ההוצאה לפועל.

הדרך הקצרה, האפקטיבית והמכאיבה פחות היא לבוא ולומר: איננו יכולים
להשאיר קרקע זו פנויה. קרקע זו נחוצה למטרה צבורית - אם זה בית ספר
או בית כנסת או בית חולים - ועל כן אנו מפקיעים אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה בימים כהקנס. אבל אנו איננו רוצים להסתבך.
אם הם ירצו לבנות מסגד ברחבת הכותל, האם נוכל
למנוע זאת?

י. חמיר: כן, על ידי חכנית בנין ערים?

ראש הממשלה ל. אשכול: מדוע?

י. חמיר: כי שם צריך לבנות בית ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מיעץ לכם לחשוב על כך.

השר י.ש. שפירא: אם איננו רוצים להזמין לעצמנו סריה של צרות,
לא תהיה ברירה אלא להפקיע אדמות הווקף-סחייף; זה
יהיה נחוץ לנו בעיקר ברחבת הכותל, כי רחבת הכותל היא כולה ווקף סחייף שבסחייף,
ווקף מוגרבי מהמאה ה-12. ואין ספק שכל זמן שיהיה קיים שם הווקף, יכולות
להיות שם כל מיני צרות. לא על ידי חכנית בנין ערים נחגבר על כך.

י. חמיר: לא התייחסתי לרחבת הכותל.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שנצטרך לעשות את הדבר ובבת אחת. הבתים
הרעועים שנמצאים באמצע השטח של הכותל המערבי,
שגם הם על אדמות הווקף, אם לא נפקיע אותם, לא נוכל להרוס אותם, ואנו
רוצים להרוס אותם. לא תהיה ברירה, אלא להפקיע. אינני יודע מתי יהיה היום
המתאים. לי נראה שהיום המתאים צריך להיות יום העצמאות. תהיה צעקה גדולה
על המצעד. אם באותו יום תיעשה ההפקעה, תהיה צעקה אחת גדולה גם על
המצעד וגם על ההפקעה.

השר פ. ספיר: אני מבין שאנו צריכים להפקיע 32 דונם.

י. חמיר: 100 פלוס 32 דונם.

השר פ. ספיר: אינני חושב שיום העצמאות הוא היום המתאים להפקעה זו.

יש יום מתאים יותר ה-5 ביוני. אבל אני רוצה

לשאול, האם אפשר לדחות את הטיפול בהפקעה הפורמלית.

השר י.ש. שפירא: אפשר.

השר פ. ספיר: אני מציע שכך ננהג. אני מציע שנעשה כל מה שצריך

לעשות, ואת ההפקעה הפורמלית נעשה בסוף.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מבין שברובע היהודי יש 100 דונם להפקעה ו-52

דונם ברחבת הכותל. מתוך זה 20 דונם ברחבת הכותל

הם אדמות ווקף?

י. חמיר: כן. בעיר העתיקה יש אדמות ווקף משפחתי שהוא שונה

מהווקף המוגרבי.א.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה לדעת מה יהיה על כל אדמות הווקף בעיר

העתיקה, כי יכולים הערבים לעשות שם איזה דבר

שישנוע אוחנו.

השר מ. בגין: אני מפנה דברי לשר המשפטים ולשר האוצר. אנו משתמשים

במונח הפקעה שיש לו צליל שלילי. אני זוכר שמדובר

ברכישה לצרכי צבור. באשר לרחבת הכותל, הייתי מבקש שהמנסחים לא ישחמשו

בטלים המקובלות, אלא בנוסח מעין זה: לצרכי שמירה על מקום מקודש לדת

היהודית ושמירה על הגישה החפשית והבטחת הפולחן הדתי.

השר י.ש. שפירא: ולא להזכיר את המלה הפקעה? אני מסכים, כי החוק

החוק אומר: רכישה לצרכי צבור. אבל אינני יודע

אם צריך להבליט ענין הדת היהודית, כאשר באים להפקיע אדמות של הווקף הנוטלמי.

אינני יודע לשם מה נחוצה קונפירמציה זו. בענין ירושלים, מיום שנכבשה,

נהגנו לעשות הרבה ולדבר בטון גמון. כאשר הבאנו את חוק יום ירושלים
לכנסת, נוסח הדיבור היה כאילו מדובר על הסדר אדמיניסטרטיבי אפור.

השר מ. בגין: אני הושב שנוסח זה יובן יוחר בעולם מאשר הנוסח:

רמשה לצרכי עבור סתם. אבל אני מבקש לשקול זאת.

השר י.ש. שפירא: נשקול זאת.

השר פ. ספיר: לכן אמרתי שצריך להתחיל לספל בשטחים ולדחות את

ההפקעה הפורמלית.

השר י. אלון: אם יוחלט על הפקעה רחבה הכותל, ביום שיוחלט,

מה דין הכותל במקרה דנן? האם ההפקעה כוללת

את הכותל, או שהוא ישאר בבעלות הווקף?

אני מצטרף לדעתו של השר ספיר, שאין להזדרז בהפקעה,

כל עוד אין הפרעות לעבודה עצמה. ונעשית שם עבודה ענקית. אולם אם הועדה

תחליט על הפקעה של 100 דונם ברובע היהודי, יש להפקיע בעת ובעונה אחת

גם את השטח של רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: העלינו את השאלה. ואנו מבקשים את שר המשפטים

לברר ענין אדמות הווקף. אני עבדכם מאמין שברגע

הראשון, כאשר חובא עריכת החצץ הראשונה, אם האדמה לא הופקעה או לא נרכשה,

יפנו לבג"ץ. אינני מאמין בנסים. שמעתי פעם משרא הבטחון, מר דיין,

שאמר שהכותל המערבי הוא על אדמת הווקף, והוא בא להציע להפקיע אדמה

זו או לרכוש אותה.

י. תמיר:

אשר לרחבת הכותל, כפי שנאמר כאן, חלק גדול
ממנה הן אדמות הווקף. בהצעה זו תוצאנו כל מה שבנוי
והוא ווקף, פרט לבנין בית הדין ואני מבין שיהיה על כך ויכוח.

אשר לרובע היהודי, הווקף שהוצאנו הוא מסגד קיים
ועוד מסגד אחד, חנויות ובית קיים. חשבנו שזה לא יפריע לנו בפיתוח העיר.
לכנסיות התייחסנו אחרת, ואדמות הכנסיות הארמניות הוצאנו.

אם לא תהיה הפקעה של האדמות ברובע היהודי, אין
לנו אפשרות לעשות שום דבר. מספר משפחות ערביות חזרו לבתים. עורך דין יהודי
בשם יפת מסתובב בין הערבים שמונו מרחבת המוגרבים וקבלו פצויים והסדר,
ומודיע להם הסדר זה אין לו ערך, והוא ידאג לכך שיקבלו חזרה את הבתים.
כמה מהמשפחות הערביות חזרו לבתים. בהחיצות עם משרד המשפטים החברר
שאין בידינו אמצעים להוציא אותם. התחלנו לסגור את המבנים. אבל כאשר בא
אדם ומוכיח בעלות, יש הוראה לתת לו להכנס. הוא הדין לגבי המבנים על יד
שער המוגרבים ברחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה המסקנה?

י. תמיר:

אם אנו רוצים להתקדם, יש הכרח לרכוש אדמות
אלו לצרכי צבור. אינני מוסמך להגיד מה התאריך
הנכון; אבל כל עוד לא תיעשה רכישה זו, אי אפשר להתחיל לעבוד בשטח זה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מציע שנטיל על 4 שרים - שר המשפטים, שר הדתות,
שר האוצר והשר בגין - שילמדו ענין הווקף.

אני מציע לצרף את שר העבודה.

השר י.ש. שפירא:

י. חמיר: אפשר לקבל החלטה ולא לבצע אותה עד שלא יבררו את העניין לגבי רחבת הכוחל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה צריך להחליט לגבי הווקף?

י. חמיר: להפקיע. גם רכוש יהודי צריך להפקיע. ברובע היהודי רוב השטח הוא של ערבים פרטיים ושל יהודים; 80 אחוז של ערבים ו-20 אחוז של יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אדמות הרובע היהודי הן רכוש משפחתי?

י. חמיר: כן, זהו ווקף משפחתי ולא ווקף של מסדר-דתי. עד היום הפקענו ווקף משפחתי.

ראש הממשלה ל. אשכול: היתה דעה שצריך להתחיל לבנות ולדחות את ההפקעה הפורמלית. מתברר שהדבר אינו ניתן. הבעיה תתחיל עם תקיעת היחד הראשונה.

השר ז. שרף: אני מצטער ששר האוצר עזאב את הישיבה. הייתי

ממלא מקומו כאשר חתמתי על צו ההפקעה, ויומים

אחרי זה קבלתי שהי שאילחות מחברי הכנסת לורנץ וגרוס מאגודת ישראל.

השאילחות נסובו על הפקעת רכוש של מוסדות דת. תשובתי היתה שזו הקפאה

ולא הפקעה והעניין יבורר באופן יסודי. את הצד הזה צריך להבטיח. בעניין

זה אני פונה לשר הדתות. ואני מבקש שמישהו ידאג להעמיד את שר האוצר על נקודה זו.

האש הממשלה ל. אשכול: האם יש הצעה טובה יותר מאשר זו ש-4 שרים

יבדקו את הנושא?

השר ז. שרף: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר חסיר, אנו איננו יכולים להחליט בטרם סיימה הועדה את עבודתה.

השר א. ששון: אני הושב שמר חסיר צודק. אם יתברר בוועדה שאין מנוס מהפקעה, אנו מחליטים שמפקיעים.

השר י. ש. שפירא: אולי בכל זאת נקיים עוד ישיבה?

ראש הממשלה ל. אשכול: הישיבה תהיה רק בעוד שבועיים.

השר י. אלוז: אם יהיה ערער בוועדה המצומצמת, יובא העניין למליאת הועדה.

השר ס. בגין: אני מציע ששר המשפטים יזמן ישיבת הועדה המצומצמת לשבוע הבא, ואנו נביא את הסיכומים שלנו לפני מליאת הועדה.

השר י. ש. שפירא: אני מציע שאם לא יהיה ערעור בוועדה המצומצמת, סיכומי הועדה לא יובאו לפני מליאת הועדה.

השר ז. שרף: גם אם לא יהיה ערעור, אני מציע שההחלטה תתקבל יחד עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול: יושב ראש הועדה יהיה שר המשפטים. האם עיריית ירושלים אינה רוצה להיות מיוצגת בוועדה?

טדי קולק: אנו נהיה בוועדה. יש עוד בעיה של הפקעת קרקע

בנווה יעקב. אני מציע שכל ההפקעות ייעשו ביום אחד. קיימת בעייה של הפקעת שטח יהודי בימין משה, למען שפוך ושפור אותו בע. אנו מטמלים בזה יחד עם מינהל מקרקעי ישראל. אני מציע לעשות הפקעה זו באותו יום שתיעשנה ההפקעות האחרות, כדי שנוכל לומר שאין עושים זאת

רק לגבי ערבים אלא גם לגבי יהודים.

השר י.ש. שפירא : הדבר מתקבל על הדעת.

השר מ. קול : אני תומך בזה.

ט. קולק : הפקעה זו נעשית בהסכמת היהודים להם שייכת הקרקע.

מחליטים : לייפוח כוחה של ועדה שרים להחליט בענין הפקעת שטחים

ברובע היהודי, ברחבת הכותל וברובע הארמני.

במקרה של חלוקי דעות יובא הענין להכרעה ועדת השרים

ה-ליונה לענין ירושלים.

הרכב הועדה : שר המשפטים - יושב-ראש,

שר האוצר, שר הדתות, השר בגין ושר העבודה.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול : הסעיף הבא - העברת מטה פיקוד המרכז לנווה

יעקב.

י. תמיר : בישיבה הקודמת הבאנו הצעה לגבי העברת מטה פיקוד

המרכז לנווה יעקב, וטובים על הפקעת 150 דונם.

לאחר בירור הבעלים של הקרקעות באזור, ולאחר קבלת בקשה נוספת של הצבא

להקים יחידת שריון פיקודית במקום שישב הלגיון, שהוא אדמת יהודים בעיקרו...

השר מ. בנטוב : אדמה פרטית או אדמה חקלאית?

י. תמיר : אדמה פרטית. אם ניקח גוש של 1000 דונם, הרי 360

דונם הם מקרקעי המדינה, 45 דונם של הקק"ל, 382

דונם של יהודים, 42 דונם של ערבים נפקדים ו-130 דונם של ערבים נוכחים.

ו-80 דונם דרכים ו-42 דונם בלתי מזוהים.

כמה משפחות גרות שם?

השר ז. ורהפטיג:

י. תמיר:

הבתים נהרסו; בכל השטח לא גר איש. על ידי כך
שנגדיל את שטח הקרקע הערבי שיופקע ל-150 דונם -
שלמעשה הם רק 130 דונם - בחוספח 382 דונם קרקע של יהודים, אנו מקבלים
גוש קרקע של 1000 דונם, שיאפשר לנו לפתח מספר מפעלים.

יש פניות של קבוצות יהודים מדרום אמריקה להקים

במקום שכונות דומות לשכונת אפרידר.

נדמה לי שכדאי לתקן את ההחלטה שנחקלה. כמובן,

הפרסום יהיה כפוף למה שהוחלט.

השר ז. ורהפטיג:

זה רעיון יפה מאד. אבל ידוע שמתיישבי נווה יעקב
ועטרוח רוצים לחזור למקום. אם יש אנשים הרוצים
לחזור, צריך להתפשר אתם, על מנת שההפקעה תהיה בהסכמתם. ואז אפשר יהיה
לנהל אווה סוג של מו"מ עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

השר מ. בנטוב:

אני מבין ש-130 דונם אינם במרכז השטח אלא בקצהו.
אם יש גוש של 900 דונם, אפשר להתחיל לפתח אותו,
ו בינתיים לנהל מו"מ עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה אחרי ה-1000 דונם האלה, תהומות או ימים?

י. תמיר:

פיקוד המרכז. והסיבה שהוא עובר לכאן היא סיבת הקשר.
הפיקוד בחר את המקום הגבוה ביותר. וזה נקבע
לא לפי הבעלות על הקרקע אלא לפי הצרכים. הפיקוד יהיה בדיוק במקום הזה
(מצביע על המפה). כאן גבול הספוח של ירושלים, וכאן יש תהומות. לא

במקרה חתמנו שטח זה.

אנו רוצים להציע שבתכנון המחודש תנתן זכות עדיפות להחזרת מגרשים לאנשי נווה יעקב שהיו במקום וירצו להתיישב עתה במקום. ניהול טו"מ עם מאות אנשים לגבי החלק הדרוש לפיקוד, אינני חושב שהוא מעשי. גם אם נעשית רכישה לצרכי צבור, אין קובעים את הסכומים באופן שרירותי.

ראש הממשלה ל. אשכול: ידוע מהו שטח המגרש שהיה לאנשי נווה יעקב?
י. תמיר: 2-3 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתי מציע להם שטחים בגודל זה.
אני מבין שרצון המסובים סביב שולחן זה הוא עד כמה שאפשר לא להסתבך עם הערבים. פליקוד המרכז זקוק לשטח זה?

י. תמיר: כן.
ראש הממשלה ל. אשכול: אם כן, אין מנוס.

ראש הממשלה: בעלי הקרקע ישנם?
י. תמיר: כן.

ראש הממשלה ל. אשכול: דובר אתם?
י. תמיר: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: אולי אפשר לדבר אתם?
י. תמיר: אם ידובר אתם לפני ההפקעה, הדבר יעלה כפליים ויקח הרבה יותר זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר בלקינד, אינני מבין מדוע תוך שבוע ימים אי אפשר להגיע לדיבור עם בעלי קרקעות אלו. אם יגידו שאינם רוצים לטכור בשום פנים ואופן, נצטרך לרכוש את הקרקע על פי החוק.

ש. בלקינד:

עם חלק מבעלי הקרקע נסינו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקע בכלל. התחלנו
לדבר עם בודדים. היו מספר הצעות במחירים מוגזמים מאד.

ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלקינד:

לדעתי - לא.

השר ז. ורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוד המרכז שייך לערבים,
אפשר ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך
לנהל מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י.ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר היתוח, אם נלך בה אנו
מרמים את עצמנו ולא אותם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מחוץ ליברליות
לגבי המחיר לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים עכשו לא ימכרו לנו קרקע.
בזה שנפגיע, נסייע בידם להופיע בפני הצבור כמי
שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בכל זאת מתקשה. גם אם יש במקום 450 דונם
אדמת מדינה, יש פקיד מדינה בושנינגטון החושבים
שאם ניקח אדמה זו, פירושא הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מחור 1000 דונם אתה מפקיע רק 130 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריך להפקיע.

השר י.ש. שפירא:

זה ענין של טכניקה אם כדאי לנו להביד שהפקענו

130 דונם.

השר מ. שול:

אני תוסך בדעתו של השר ששון. הערניה יראו בגידה

בניחול מו"מ על מכירת הקרקע. הם ינהלו מו"מ

רק אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

פחליטים: לתקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח

(4.3.68) בקשר להעברת מטה פיקוד המרכז ולאשר

הפקעה שטח של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבסביבות גוש עציון יש 6000 דונם

אדמת ממשלה?

על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות

השר ח. גבתי:

פרטיות, מה שנראה לפני כאדשיים כניחן, היום הוא

רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

השר ז. וורהפטיג:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

פ ר ט י כ ל

מישיבת ועדה חשדית העליונה לענין ירושלים
ירושלים, כ"ו בניסן תשכ"ח - 1968, ז. 26

ט.א.

נוכחין:

ראש הממשלה ל. אשכול - היו"ר
שר העבודה י. אלוץ
השר מ. בגין
שר השיכון מ. בנטוב
שר החקלאות ח. גבאי
שר הדתות ז. ורהפטיג
שר האוצר מ. ספייר
שר הפיתוח והתיירות מ. קול
שר המשטרה י.ש. שפירא
שר הפנים מ.ח. שפירא
שר המסחר והתעשייה ז. שרף

נעדר:

שר החוץ א. אבן (בחו"ל)

מוזמנים:

ראש עיריית ירושלים מ. קולק
ש. בלקינד
י. המיר
מ. בנבנישתי

מ. ניר - מזכיר הועדה

סדר-היום:

- א. העברת מטה פיקוד המרכז לנווה-יעקב
- ב. תכנית פיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: ברשותכם, אני פותח את הישיבה.

השר מ. ספייר:

ברצוני להעיר הערה לסדר. בעקבות ההכרזות על

הקמת חווילות בירושלים המזרחית, החלו להגיש הצעות

מחירים לבנין יקרות ב-30%-20. היום סיימנו ישיבה ובה דנו על העלאה

המחירים בשנים מענפי הבנייה - עבודות עפר ועבודות בנייה. בקטנו שכונת"ל

משרד הסיכון, לאחר שידבר עם השר שלו, יעמוד בראש ועדה, בה ישתתפו 5 מנכ"לים ושר החיר, שמעבד את תיקי הבנייה וסדר העדיפויות בירושלים המזרחית והמערבית. במקום להניח יסודות ל-2000 דירות ולסיים בנייתן בעבור 5 שנים, מוטב להניח יסודות ל-700-800 יחידות ולסיים בנייתן בעבור שנה-שנתיים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אני חוזר על בקשתי לשרים, ובאמצעותם לאנשי משרדיהם, שידובר פחות על הנעשה במזרח ירושלים. זו צוואת חיים כל שר חנוך. הוא מתחנן: נעשה מה שנעשה, אך נכתוב ונדבר פחות. דברי סכונוגים גם למשרד הסיכון. אני מבין שהיגנו יותר מבני כשר ודט ורואים לדבר...

שואלים:

השר פ. בנטוב:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אומרים לנו ידידים שבירידיים: העשו, אבל חתקו. אפשר להת הוראה לאנשי המשרדים שיחדלו לדבר.

שר האוצר חוזר שאלה אחרת. כאשר נשכעים כל כך הרבה דיבורים ויש שבר כזה בירושלים, כמובן - יש החושבים "זה חומץ להעלות סחירות. גם כסיבה זו כוסב לדבר פחות ולהבטיח פחות, כי אז באותם סכומים אפשר יהיה לעשות יותר.

ברצוננו להעלות שאלה שהעליתי בזמנו, והסרתי

אותה לאחר הטבריו של מר השר. אנו לא נוכל לעמים הכוחות כדי להעקיע קרקעות. אינני יודע אם יש הרבה קרקעות פנויות. שאלתי ראשי שואלי: מדוע לא נבנה בניינים רבי קומות? אותה חסיד שהדבר אינו דול יותר. לא עניין המחיר קובע לירידי. אבל אני חושב שצנין העקעות קרעע יעלה לנו דמים.

עכשו יש קרקע לבניית דירות לכמה משפחות?

י. המיר: ל-7000 משפחות.

ראש הממשלה ל. אשכול: האם אתם חושבים שזהו מבטנו לעתיד?

השר מ. בנטוב: ל-5 שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: 5 שנים עוברות מהר מאוד. אני חוזר ומעלה את השאלה.

אינני מציע להקים גורדי-שחקים. אבל אני מציע

כי במקום בנינים בני 3 קומות יוקמו בנינים בני 5 קומות. זו יכולה להיות תוספת רצינית של דירות, מבלי שיהיה צורך בהפקעת קרקעות. אם נתחיל לבנות במזרח ירושלים, מחיר הקרקע יעלה ויהיה כפי שהיה במשך כל שנות הישוב. התחלנו ברכישת דונם ב-2 פרנק והגענו למחירים עצומים. אני מייעץ למתכננים, לאדריכלים ולבעלי הטעם - אינני אומר זאת בזלזול 8 לחשוב על כך. אחרת נשלם טבין וחקילין ונעשיר לא-יהודים. עם כל אהדתי לערבים ורציני בשלום, אני רוצה שהכסף יחולק אחרת. אני מעורר את השאלה ומבקש שנקיים דיון. אינני יודע אם הדיון צריך להיות בפורם זה. אני שמח שהדברים נרשמים. אינני יודע כמה אנו משלמים בעבור דונם עכשו.

י. המיר: אני מעריך שבסמוך נשלם 20 אלף לירות לדונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה, אתה מעריך, יהיה המחיר בעוד 5 שנים?

י. המיר: השאלה - איפה?

ראש הממשלה ל. אשכול: בבל מקום על יד ירושלים.

י. המיר: אם נלך בכיוון נאוה יעקב, נוכל לעמוד

במחיר של 20,000 לירות.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מה זאת אומרת "אם נלך"? האם הדבר

תלוי בנו? הדבר תלוי ברצונם של היהודים שירצו

להתיישב בירושלים.

י. חמיר:

באתח הישיבות הקרובות נביא הצעה לפיתוח ירושלים
לסווח ארוך יותר.

השר פ. בנטוב:

אני מקבל את הדעה שאין להקים רעש מסיבות פוליטיות.
אבל זה אינו אומר שהקבלנים או הסתדרות פועלי הבנין
לא ידעו שבונים, זאת ראשית.

שנית, בשום מקום שבונים, אין סתחילים להניח כל היסודות
בבה אחת; הדבר נעשה בשלבים-שלבים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע צריך להקים בחלה?

השר פ. בנטוב:

יש תקציב ובו כתוב שיוקמו 2000 יחידות במזרח ירושלים.

אני מוכן לכך שתהיה רביזיה של התכנון. אני חושב
שמחרנו מדי בתכנון, כי היה לחץ. השאלה שעורר ראש הממשלה, צריך להביאה
בחשבון. יכול להיות שבשטח צריכים להיות מספר בנינים גבוהים. אבל דבר
זה מחייב רה-תכנון והוא יקח זמן.

שלישית, יש דבר מוזר המעכב את הבנייה. אנו בונים
ברחוב שמאל הנביא על "הקו הירוק". גם שם הפקיעו קרקע, אך השאירו שני
מגרשים של שני יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: מגרשים פרטיים?

השר פ. בנטוב:

כן. שם הפקיעו את כל המגרשים, פרט לשני מגרשים
אלה. אינני יודע מדוע ומי החליט על כך. אך זה אומר

שבמקום לבנות 200 יחידות, אנו יכולים לבנות רק 80 יחידות.

אנו מנסים לברר מי החליט על אי-הפקעת שני מגרשים אלה, ואיננו מצליחים.

ש. בלקינד: החמר להפקעת הוכן על ידי אנשי משרד השיכון.

השר מ. בנטוב: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: הביאו את הדבר לבירור.

י. תמיר: אם יוחל עכשו ברה-הכנון השטח של 2500 יחידות, יגרום הדבר לנסיגה בקצב העבודה. אני מבין שהמדובר הוא על חלק קטן של התכנית, ואפשר להמשיך לטפל בזה במידה והדבר לא יפגע במכרזים שכבר הוצאו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני חושב שאחה צודק. אם תשאל אותי, אם אני רוצה לדחות ביצוע העבודה, אינני רוצה לדחות. אבל אין מתחילים בבח אחה ב-2500 יחידות אלא בשליש מהן.

י. תמיר: ב-1200 יחידות לא יפגעו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מניח שגם בלי רה-הכנון בעוד 5 שנים יוסיפו שתי קומות.

אצ"ת תמיר: כך זה יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע לא נעשה זאת מלכתחילה?

רבותי, על סדר-היום של ישיבה זו שני סעיפים:
(א) תיקון ההחלטה בענין העברת מטה פיקוד המרכז

לנווה יעקב.

6.

ב. הכנית פיתוח הרובע ה יהודי בעיר העתיקה.

בישיבה הקודמת, כאשר דובר על הפקעה, ביקש שר המשפטים שבמידה ויטוכם על הפקעה, יכלול בשטח ההפקעה גם

י. חמיר:

שטח רחבת הכותל.

במה יכלול שטח רחבת הכותל?

השר מ. בנטוב:

בישיבה הקודמת העלינו הצעה להפקיע את הרובע היהודי

י. חמיר:

וחלק מהרובע הארמני, שבו גרו יהודים. זהו שטח

של 116 דונם. ביקש שר המשפטים לבדוק את שטח רחבת הכותל ולצרפו לשטח שיופקע. בדקנו את הדבר, ואני רוצה למסור את המספרים.

לגבי רחבת הכותל, הגבול מצד דרום זו החומה. הגבול

מצד מזרח - החומה עד הקטע שממול מטגר אל-אקצה. כאן (מצביע על המפה) עוברים לאורך הכותל המערבי עד המחכמה, מקיפים את המחכמה וכאן יש מבנה שהיה שייך לשטראוס, שאותו אנו כוללים בשטח ההפקעה. אנו מוציאים מבנה של משפחת חלבי, חוזרים לכאן; כאן יש ספרייה עתיקה השייכת לערבים. מקיפים אותה וחוזרים לגבולות הרובע היהודי.

כל שטח רחבת הכותל הוא 32 דונם; מהם 16,5

דונם ווקף פוגרבי, 5 דונם ווקף משפחתי ו-9 דונם ווקף סח'ף, שזה בעיקר המבנה של בית הדין הרבני ו-1½ דונם דרכים.

ראש הממשלה ל. אשכול: שטח הווקף הוא שטח פנוי?

לא. יש עליו בית-ספר.

י. חמיר:

ראש הממשלה ל. אשכול: כאשר יש שטח של ווקף משפחתי או סח'ף, האם יש זכות

למשלה לומר: בבקשה, שטח זה נמצא בעיר, עליך לבנות עליו או להחכירו? האם
אי אפשר לזרוש טבעלי השטח שישתמשו בו למטרותיהם?

שר המשפטים י.ש. שפירא: החשובה היא זו: החוק אינו מדבר על פי השכל

הישר. הוא אומר דברים פשוטים. לפי החוק שלנו

נוחר להפקיע אדמות ווקף. כמובן שמי שצריך להחליט על ההפקעה - ולפי החוק
המחליט הוא שר האוצר - שוקל את כל הנימוקים. הוא שוקל גם את האימפליקציות
הפוליטיות הכרוכות בכך. ממשלה המנדט, אם כי היא הוקפה חוק זה, נמנעה
מלהפקיע אדמות ווקף.

ראש הממשלה ל. אשכול: על אדמות הווקף חלים מסים עירוניים?

שרי קולק: לא. דינן כדין כנסיות.

השר י.ש. שפירא: אם בחוק לא נאמר שלא ישלמו מסים, צריך לשלם מסים.

השר ז. ורהפטיג: אבל למעשה אין משלמים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני שואל: האם אנו יכולים, על ידי לחץ של הטלת
מסים גבוהים על קרקעות אלו, להביא לכך שהן תיבננה?

השר ז. ורהפטיג: בחוק החומות אין לנו אינטרס להכריח אותם לבנות.

השר י.ש. שפירא: בדרך זו של אילוף לבנות על ידי הטלת מסים, אינך
משיג דבר. אדם פרטי שאינו משלם מס, מוכרים נכסיו

על ידי ההוצאה לפועל. לא תמכור אדמות הווקף על ידי ההוצאה לפועל.

הדרך הקצרה, האפקטיבית והמכאיבה פחות היא לבוא ולומר: איננו יכולים

להשאיר קרקע זו פנויה. קרקע זו נחוצה למטרה צבורית - אם זה בית ספר

או בית כנסת או בית חולים - ועל כן אנו מפקיעים אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה בימים כחשנם. אבל אנו איננו רוצים להסתבך.

אם הם ירצו לבנות מסגד ברחבת הכותל, האם נוכל

למנוע זאת?

י. תמיר: כן, על ידי חכניה בנין ערים?

ראש הממשלה ל. אשכול: מדוע?

י. תמיר: כי שם צריך לבנות בית ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מיעץ לכם להשוב על כך.

השר י.ש. שפירא: אם איננו רוצים להזמין לעצמנו סריה של צרות,

לא תהיה ברירה אלא להפקיע אדמות הווקף-טחית; זה

יהיה נחוץ לנו בעיקר ברחבת הכותל, כי רחבת הכותל היא כולה ווקף טחית שבטחית,

ווקף מוגרבי מהמאה ה-12. ואין ספק שכל זמן שיהיה קיים שם הווקף, יכולות

להיות שם כל מיני צרות. לא על ידי חכניה בנין ערים נחגבר על כך.

י. תמיר: לא התייחסתי לרחבת הכותל.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שנצטרך לעשות את הדבר ובבת אחת. הבתים

הרעועים שנמצאים באמצע השטח של הכותל המערבי,

שגם הם על אדמות הווקף, אם לא נפקיע אותם, לא נוכל להרוס אותם, ואנו

רוצים להרוס אותם. לא תהיה ברירה, אלא להפקיע. אינני יודע מתי יהיה היום

המתאים. לי נראה שהיום המתאים צריך להיות יום העצמאות. תהיה צעקה גדולה

על המצעד. אם באותו יום תיעשה ההפקעה, תהיה צעקה אחת גדולה גם על

המצעד וגם על ההפקעה.

השר פ. ספיר: אני מבין שאנו צריכים להפקיע 32 דונם.

השר פ. ספיר: אינני חושב שיום העצמאות הוא היום המתאים להפקעה זו.

יש יום מתאים יותר ה-5 ביוני. אבל אני רוצה

לשאול, האם אפשר לדחות את הטיפול בהפקעה הפורמלית.

השר י.ש. שפירא: אפשר.

השר פ. ספיר: אני מציע שכך ננהג. אני מציע שנעשה כל מה שצריך

לעשות, ואת ההפקעה הפורמלית נעשה בטוֹף.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מבין שברובע היהודי יש 100 דונם להפקעה ו-32

דונם ברחבת הכותל. מתוך זה 20 דונם ברחבת הכותל

הם אדמות ווקף?

י. חפיר: כן. בעיר העתיקה יש אדמות ווקף משפחתי שהוא שונה

מהווקף המוגרבי.א.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה לדעת מה יהיה על כל אדמות הווקף בעיר

העתיקה, כי יכולים הערבים לעשות שם איזה דבר

שישבע אותנו.

השר מ. בגין: אני מפנה דברי לשר המשפטים ולשר האוצר. אנו משתמשים

במונח הפקעה שיש לו צליל שלילי. אני זוכר שמדובר

ברכישה לצרכי צבור. באשר לרחבת הכותל, הייתי מבקש שהמנסחים לא ישתמשו

במלים המקובלות, אלא בנוסח מעין זה: לצרכי שמירה על מקום מקודש לדת

היהודית ושמירה על הגישה החפשית והבטחת הפולחן הדתי.

השר י.ש. שפירא: ולא להזכיר את המלה הפקעה? אני מטכיס, כי החוק

החוק אומר: רכישה לצרכי צבור. אבל אינני יודע

אם צריך להבליט ענין הדת היהודית, כאשר באים להפקיע אדמות של הווקף המוסלמי.

אינני יודע לשם מה נחוצה קונפירמציה זו. בענין ירושלים, מיום שנכבשה,

נהגנו לעשות הרבה ולדבר בסוף נמור. כאשר הבאנו את חוק יום ירושלים
לכנסת, נוסח הדיבור היה כאילו מדובר על הסדר אדמיניסטרטיבי אפור.

השר פ. בגין: אני חושב שנוסח זה יובן יותר בעולם מאשר הנוסח:

רמשה לצרכי צבור סתם. אבל אני מבקש לשקול זאת.

השר י. ש. שפירא: נשקול זאת.

השר פ. ספיר: לכן אמרתי שצריך להתחיל לטפל בשטחים ולדחות את

ההפקעה הפורמלית.

השר י. אלוץ: אם יוחלט על הפקעת רחבת הכותל, ביום שיוחלט,

מה דין הכותל במקרה דנן? האם ההפקעה כוללת

את הכותל, או שהוא ישאר בבעלות הווקף?

אני מצטרף לדעתו של השר ספיר, שאין להזדרז בהפקעה,

כל עוד אין הפרעות לעבודה עצמה. ונעשיה שם עבודה ענקית. אולם אם הועדה

תחליט על הפקעה של 100 דונם ברובע היהודי, יש להפקיע בעת ובעונה אחת

גם את השטח של רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: העלינו את השאלה. ואנו מבקשים את שר המשפטים

לברר ענין אדמות הווקף. אני עבדכם מאמין שברגע

הראשון, כאשר חובא ערימת החצץ הראשונה, אם האדמה לא הופקעה או לא נרכשה,

יפנו לכג"צ. אינני מאמין בנסים. שמעתי פעם משרא הבטחון, מר דיין,

שאמר שהכותל המערבי הוא על אדמת הווקף, והוא בא להציע להפקיע אדמה

זו או לרכוש אותה.

י. המיר:

אשר לרחבת הכותל, כפי שנאמר כאן, חלק גדול
מסנה הן אדמות הווקף. בהצעה זו הצאנו כל מה שבנוי
והוא ווקף, פרט לבנין בית הדין ואני מבין שיהיה על כך ויכוח.

אשר לרובע היהודי, הווקף שהוצאנו הוא מסגד קיים
ועוד מסגד אחד, חנויות ובית קיים. חשבנו שזה לא יפריע לנו בפיהות העיר.
לכנסיות התייחסנו אחרת, ואדמות הכנסיות הארמניות הוצאנו.

אם לא תהיה הפקעה של האדמות ברובע היהודי, אין
לנו אפשרות לעשות שום דבר. מספר משפחות ערביות חזרו לבתים. עורך דין יהודי
בשם יפת מטהובב בין הערבים שפוזו מרחבת המוגרבים וקבלו פצויים והסדר,
ומודיע להם הסדר זה אין לו ערך, והוא ידאג לכך שיקבלו חזרה את הבתים.
כמה מהמשפחות הערביות חזרו לבתים. בהתיעצות עם משרד המשפטים החבר
שאין בידינו אמצעים להוציא אותם. התחלנו לסגור את המבנים. אבל כאשר בא
אדם ומוכיח בעלות, יש הוראה לחת לו להכנס. הוא הדין לגבי המבנים על יד
שער המוגרבים ברחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה המסקנה?

י. המיר:

אם אנו רוצים להחזקם, יש הכרח לרכוש אדמות
אלו לצרכי צבור. אינני מוסמן להגיד מה התאריך
הנכון; אבל כל עוד לא תיעשה דמישה זו, אי אפשר להתחיל לעבוד בשטח זה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מציע שנטיל על 4 שרים - שר המשפטים, שר הדתות,

שר האוצר והשר בגין - שילמדו ענין הווקף.

השר י.ש. שפירא:

אני מציע לצרף את שר העבודה.

אפשר לקבל החלטה ולא לבצע אותה עד שלא יבררו
את העניין לגבי רחבת הכותל.

י. חמיר:

ראש הממשלה ל. אשכול: מה צריך להחליט לגבי הווקף?

י. חמיר:

להפסיק. גם רכוש יהודי צריך להפסיק. ברובע היהודי רוב
השטח הוא של ערבים פרטיים ושל יהודים; 80 אחוז
של ערבים ו-20 אחוז של יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אדמות הרובע היהודי הן רכוש משפחתי?

י. חמיר:

כן, זהו ווקף משפחתי ולא ווקף של מסדר-דתי. עד
היום הפקענו ווקף משפחתי.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתה דעה שצריך להתחיל לבנות ולדחות את ההפקעה
הפורמלית. מתברר שהדבר אינו ניתן. הבעיה התחיל
עם תקיעת היתר הראשונה.

השר ז. שרף:

אני מצטער ששר האוצר עוצב את הישיבה. הייתי
ממלא מקומו כאשר התמתי על צו ההפקעה, וימים
אחרי זה קבלתי שתי שאילחות מחברי הכנסת לורנץ וגרוס מאגודת ישראל.
השאילחות נסובו על הפקעת רכוש של מוסדות דת. חשובתי הייתה שזו תקפאה
ולא תפקע והעניין יבורר באופן יסודי. את הצד הזה צריך להבטיח. בעניין
זה אני פונה לשר הדתות. ואני מבקש שמישהו ידאג להעמיד את שר האוצר על
נקודה זו.

האש הממשלה ל. אשכול: האם יש הצעה טובה יותר מאשר זו ש-4 שרים

יבדקו את הנושא?

השר ז. שרף:

לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר חמיר, אנו איננו יכולים להחליט כטרם סיימה הועדה את עבודתה.

השר א. ששון: אני חושב שמר חמיר צודק. אם יתברר בוועדה שאין מנוס מהפקעה, אנו מחליטים שמפקיעים.

השר י.ש. שפירא: אולי בכל זאת נקיים עוד ישיבה?

ראש הממשלה ל. אשכול: הישיבה הבאה תהיה רק בעוד שבועיים.

השר י. אלוו: אם יהיה ערער בוועדה המצומצמת, יובא העניין למליאת הועדה.

השר מ. בגין: אני מציע ששר המשפטים יזמן ישיבת הועדה המצומצמת לשבוע הבא, ואנו נביא את הסיכומים שלנו לפני מליאת הועדה.

השר י.ש. שפירא: אני מציע שאם לא יהיה ערעור בוועדה המצומצמת, סיכומי הועדה לא יובאו לפני מליאת הועדה.

השר ז. שרף: גם אם לא יהיה ערעור, אני מציע שההחלטה תתקבל יחד עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול: יושב ראש הועדה יהיה שר המשפטים. האם עיריית ירושלים אינה רוצה להיות פיוצגה בוועדה?

סדי קולק: אנו נהיה בוועדה. יש עוד בעיה של הפקעת קרקע

בנווה יעקב. אני מציע שכל ההפקעות ייעשו ביום אחד. קיימת בעיה של הפקעת שטח יהודי ביטין משה, למען שפוז ושפור אוהור בע. אנו מסתלים בזה יחד עם כינהל מקרקעי ישראל. אני מציע לעשות הפקעה זו באותו יום שתיעשנה ההפקעות האחרות, כדי שנוכל לומר שאין עושים זאת

רק לגבי ערבים אלא גם לגבי יהודים.

השר י.ש. שפירא : הדבר מתקבל על הדעת.

השר מ. קול : אני חושך בזה.

ט. קולק : הפקעה זו נעשית בהסכמת היהודים להם שייכת הקרקע.

מחליטים : לייפות כוחה של ועדה שרים להחליט בענין הפקעת שטחים

ברובע היהודי, ברחבת הכותל וברובע הארמני.

בטקרה של חלוקי דעות יובא הענין להכרעה ועדה השרים

ה-ליונה לענין ירושלים.

הרכב הועדה : שר המשפטים - יושב-ראש,

שר האוצר, שר הדתות, השר בגין ושר העבודה.

חיו"ר ראש הממשלה ל. אשכול : הסעיף הבא - העברת מטה פיקוד המרכז לנווה יעקב.

י. חסיר : בישיבה הקודמת הבאנו הצעה לגבי העברת מטה פיקוד

המרכז לנווה יעקב, וטובים על הפקעת 150 דונם.

לאחר בירור הבעלים של הקרקעות באזור, ולאחר קבלת בקשה נוספת של הצבא

להקים יחידת שריון פיקודית במקום שישב הלגיון, שהוא אדמת יהודים בעיקרו...

השר מ. בנשוב : אדמה פרטית או אדמה קלאית?

י. חסיר : אדמה פרטית. אם ניקח גוש של 1000 דונם, הרי 360

דונם הם מקרקעי המדינה, 45 דונם של הקק"ל, 382

דונם של יהודים, 42 דונם של ערבים נפקדים ו-130 דונם של ערבים נוכחים.

ו-80 דונם דרכים ו-42 דונם בלתי מזוהים.

כמה משפחות גרות שם?

השר ז. ורהפטיג:

י. תמיר:

הבחים נהרסו; בכל השטח לא גר איש. על ידי כך
שנגדיל את שטח הקרקע הערבי שיופקע ל-150 דונם -
שלמעשה הם רק 130 דונם - בתוספת 382 דונם קרקע של יהודים, אנו מקבלים
גוש קרקע של 1000 דונם, שיאפשר לנו לפתח מספר מפעלים.

יש פניות של קבוצות יהודים מדרום אמריקה להקים
במקום שכונות דומות לשכונת אפרידר.

נדמה לי שכדאי לתקן את ההחלטה שנחקלה. כמובן,
הפרטות יהיה כפוף למה שהוחלט.

השר ז. ורהפטיג:

זה רעיון יפה מאוד. אבל ידוע שמתיישבי נווה יעקב
ועטרות רוצים לחזור למקום. אם יש אנשים הרוצים
לחזור, צריך להחפשו אתם, על מנת שההפקעה תהיה בהסכמתם. ואז אפשר יהיה
לנהל אותו סוג של מו"מ עם הערבים בעלי ה-150 דונם.

השר מ. בנטוב:

אני מבין ש-150 דונם אינם במרכז השטח אלא בקצהו.
אם יש גוש של 900 דונם, אפשר להתחיל לפתח אותו,
ו בינתיים לנהל מו"מ עם הערבים בעלי ה-150 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה אחרי ה-1000 דונם האלה, תהומות או ימים?

י. תמיר:

פיקוד המרכז. והסיבה שהוא עובר לכאן היא סיבת הקשר.
הפיקוד בחר את המקום הגבוה ביותר. וזה נקבע
לא לפי הבעלות על הקרקע אלא לפי הצרכים. הפיקוד יהיה בדיוק במקום הזה
(מצביע על המפה). כאן גבול הסמכות של ירושלים, וכאן יש תהומות. לא

במקרה חזמנו שטח זה.

אנו רוצים להציע שבחכנון המחודש תנתן זכות
עדיפות להחזרת סגרים לאנשי נווה יעקב שהיו במקום וירצו להתיישב עתה
במקום. ניהול מו"ס עם מאות אנשים לגבי החלק הדרוש לפיקוד, אינני
חושב שהוא מעשי. גם אם נעשית רבישה לצרכי צבור, אין קובעים את הסכומים
באופן שרירותי.

ראש הממשלה ל. אשכול: ידוע מהו שטח הסגר שהיה לאנשי נווה יעקב?
י. חמיר: 2-3 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתי מציע להם שטחים בגודל זה.
אני מבין שרצון המסובים סביב שולחן זה הוא עד כמה
שאפשר לא להסתכן עם הערבים. פיקוד המרכז זקוק לשטח זה?

י. חמיר: כן.
ראש הממשלה ל. אשכול: אם כן, אין סנוס.

ראש הממשלה: בעלי הקרקע ישנם?
י. חמיר: כן.

ראש הממשלה ל. אשכול: דובר אתם?
י. חמיר: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: אולי אפשר לדבר אתם?

י. חמיר: אם ידובר אתם לפני ההפקעה, הדבר יעלה כפליים ויקח
הרבה יותר זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר בלקינד, אינני מבין מדוע חור שבוע ימים
אי אפשר להגיע לדיבור עם בעלי קרקעות אלו. אם יגידו
שאינם רוצים לסכור בשום פנים ואופן, נצטרך לרכוש את הקרקע על פי החוק.

ש. בלמין:

עם חלק מבעלי הקרקע נסיונו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקע בכלל. התחלנו
לדבר עם בודדים. היו מספר הצעות במהירים מוגזמים מאד.

ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלמין:

לדעתי - לא.

השר ז. ורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוד המרכז שייר לערבים,
אפשר ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך
לנהל מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י.ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר הדתות, אם נלך בה אנו
מרמים את עצמנו ולא אותם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מחוץ ליברליות
לנבי המחיר לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים עכשו לא ימכרו לנו קרקע.
בזה שנפגיש, נסייע בידם להופיע בפני הצבור כפי
שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני בכל זאת מתקשה. גם אם יש במקום 450 דונם

אדמת מדינה, יש פקיד מדינה בושינגטון החושבים

שאם ניקח אדמה זו, פירושא הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מתוך 1000 דונם אתה מפקיע רק 130 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריך להפקיע.

השר י.ש. שפירא:

זה ענין של טכניקה אם כדאי לנו להגיד שהפקענו

130 דונם.

אני חוסך בזעתו של השר ששון. הערבים יראו בגידה

השר מ. קול:

בניהול מו"מ על מכירת הקרקע. הם ינהלו מו"מ

רק אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

מחליטים: לתקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח

(4.3.68) בקשר להעברת מטה פיקוד המרכז ולאשר

הפקעת שטח של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבסביבות גוש עציון יש 6000 דונם

אדמת ממשלה?

על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות

השר ח. גבתי:

פרטיות, מה שנראה לפני כחדשיים כניחז, היום הוא

רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

השר ז. וורהפטיג:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

ש. בלקינד:

עם חלק מבעלי הקרקע נסינו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקעות בכלל. התחלנו
לדבר עם בודדים. היו מספר הצעות במהירים מוגזמים מאד.

ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלקינד:

לדעתי - לא.

השר ז. וורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוד המרכז שייך לערבים, אפשר
ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך לנהל
מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י.ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר הדתות, אם נלך בה, אנו
מרמים את עצמנו ולא אוחם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מתוך גישה ליברלית
לגבי המחיר, לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים לא ימכרו לנו קרקע עכשו.

בזה שנפקיע, נסייע בידם להופיע בפני הצבור

כמי שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בכל זאת מתקשה. גם אם יש במקום 450 דונם
אדמות מדינה, יש פקיד מדינה בושנינגטון החושבים
שאם ניקח אדמה זו, פירוש הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מתוך 1000 דונם אתה מפקיע רק 150 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריכה להפקיע.

השר י.ש. שפירא:

זה ענין של טכניקה אם כדאי לנו להגיד שהפקענו

130 דונם.

השר מ. קול: אני חומך בדעתו של השר שטון. הערבים יראו בגידה
בניהול מו"מ על מכירת קרקע. הם ינהלו מו"מ רק
אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

מחליטים: לחקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח
(4.3.68) בקשר להעברת מטה פיקוד המרכז ולאשר
הפקעה של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבטביעות גוש עציון יש 6000 דונם
אדמת ממשלה?

השר ח. גבאי: על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות
פרטיות, מה שנראה לפני כחודשיים כניהן, היום הוא
רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

השר ז. ורהפטיג: שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

=====

פ ר ט י כ ל

מישיבת ועדה השרים העליונה לענין ירושלים
ירושלים, כ"ו בניסן תשכ"ח - 1968. כ. 26

מ.א.

נוכחיו:

ראש הממשלה ל. אשכול - היו"ר
שר העבודה י. אלוז
השר מ. בגין
שר השיכון מ. בנטוב
שר החקלאות ח. גבתי
שר הדתות ז. ורהפטיג
שר האוצר פ. ספיר
שר המיתות והתיירות מ. קול
שר המשפטים י. ש. שפירא
שר הפנים מ. ח. שפירא
שר המסחר והתעשייה ז. שרף

נעדר:

שר החוץ א. אבן (בחו"ל)

מוזמנים:

ראש עיריית ירושלים ס. קולק
ש. בלקינד
י. תמיר
מ. בנבנישתי

מ. ניר - מזכיר הועדה

סדר-היום:

- א. העברת מסה פיקוד המרכז לנווה-יעקב
- ב. תכנית פיתוח הורבץ היהודי בפיר העתיקה

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: ברשותכם, אני פותח את הישיבה.

השר מ. טמיר:

ברצוני להעיר הערה לסדר. בעטבות ההכרזות על

הקמת חווילות בירושלים הסודרית, החלו להביש האצות

מחירים לבנין יקרות ב-20-30%. היום קיימנו ישיבה ובה דנוא על העלאת

המחירים בסנים מענפי הבנייה - עבודות עפר ועבודות בנייה. בקשנו שמנכ"ל

משרד השיכון, לאחר שידבר עם השר שלו, יעמוד בראש ועדה, בה ישתתפו 5 מנכ"לים ומר חפיר, שתקבע את היקף הבנייה וסדר העדיפויות בירושלים המזרחית והמערבית. במקום להניח יסודות ל-2000 דירות ולסיים בנייתן כעבור 5 שנים, מוטב להניח יסודות ל-700-800 יחידות ולסיים בנייתן כעבור שנה-שנתיים.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אני חוזר על בקשתי לשרים, ובצמצומם לאנשי משרדיהם, שידובר פחות על הנעשה במזרח ירושלים. זו צוואת חיים של שר החוץ. הוא מחתכן: נעשה מה שנעשה, אך נכתוב ונדבר פחות. דברי פכוונגים גם למשרד השיכון. אני מבין שאיננו יוחד מבין שר ודם ורוצים לדבר...

שואלים:

השר פ. בנטוב:

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: אומרים לנו ידידים שבידידים: תעשו, אבל תשתקו. אפשר לתת הוראה לאנשי המשרדים שיחזלו לדבר.

שר האוצר עוזר שאלה אחרת. כאשר נשמעים כל כך הרבה דיבורים ויש שבר כזה בירושלים, כמובן - יש החוששים - זה הזמן להעלות מחירים. גם פסיגה זו מוטב לדבר פחות ולהבטיח פחות, כי אז באותם סכומים אפשר יהיה לעשות יותר.

ברצוני להעלות שאלה שהעליתי בזמנו, והסרתם

אותה לאחר הסבריו של שר חפיר. אנו לא נוכל לכתים הכופות כדי להפחית קרקעות. אינני יודע אם יש הרבה קרקעות פנויות. קאלתי ואני שואל: מדוע לא נבנה בניינים רבים קומות? אומר חפיר שהדבר אינו זול יותר. יש ענין הסחיר קובע לדידי. אבל אני חושב שענין הקרקעות קרמץ יעלה לנו בדמיון.

עכשו יש קרקע לבניית דירות לכמה משפחות?

י. חמיר: ל-7000 משפחות.

ראש הממשלה ל. אשכול: האם אתם חושבים שזהו מבטנו לעתיד?

השר מ. בנטוב: ל-5 שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול: 5 שנים עוברות מהר מאוד. אני חוזר ומעלה את השאלה.

אינני מציע להקים גורדי-שחקים. אבל אני מציע

כי במקום בניינים בני 3 קומות יוקמו בניינים בני 5 קומות. זו יכולה להיות חוספת רצינית של דירות, מבלי שיהיה צורך בהפקעת קרקעות. אם נתחיל לבנות במזרח ירושלים, מחיר הקרקע יעלה ויהיה כפי שהיה במשך כל שנות הישוב. התחלנו ברכישת דונם ב-2 פרנק והגענו למחירים עצומים. אני מייפץ למתכננים, לאדריכלים ולבעלי הסעם - אינני אומר זאת בזלזול 8 לחשוב על כך. אחרת נשלם טבין וחקילין ונעשיר לא-יהודים. עם כל אחדתי לערבים ורציני בשלום, אני רוצה שהכסף יחולק אחרת. אני מעורר את השאלה ומבקש שנעיים דיון. אינני יודע אם הדיון צריך להיות בפורם זה. אני שמח שהדברים נרשמים. אינני יודע כמה אנומסלמים בעבור דונם עכשו.

י. חמיר: אני מעריך שבסמוך נשלם 20 אלף לירות לדונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה, אחת מעריך, יהיה המחיר בעוד 5 שנים?

י. חמיר: השאלה - איפה?

ראש הממשלה ל. אשכול: בכל מקום על יד ירושלים.

י. חמיר: אם נלך בכיוון נאווה יעקב, נוכל לעמוד

במחיר של 20,000 לירות.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מה זאת אומרת "אם נלך"? האם הדבר

חלוי בנו? הדבר חלוי ברצונם של היהודים שיראו

להחייב בירושלים.

י. המיר:

באחת הישיבות הקרובות נביא הצעה לפיה יהיו ירושלים
לטווח ארוך יותר.

השר ס. בנטוב:

אני מקבל את הדעה שאין להקים דעש מסיבות פוליטיות.
אבל זה אינו אומר שהקבלנים או הסתדרות פועלי הבנין

לא ידעו שבונים. זאת ראשית.

שנית, בשום מקום שבונים, אין מתחילים להניח כל היסודות

בבת אחת; הדבר נעשה בשלבים-שלבים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע צריך להקים בהלחץ

השר ס. בנטוב: יש תקציב ובו כתוב שיוקמו 2000 יחידות במזרח ירושלים.

אני מוכן לכך שתהיה רביציה של התכנון. אני חושב
שמהרנו מדי בתכנון, כי היה לחץ. השאלה שעורר ראש הממשלה, צריך להביא
בחשבון. יכול להיות שבשטח צריכם להיות מספר בנינים גבוהים. אבל דבר
זה מחייב רה-תכנון והוא יקח זמן.

שלישית, יש דבר מוזר המעכב את הבנייה. אנו בונים
ברחוב שמואל הנביא על "הקו הירוק". גם שם הפקיעו קרקע, אך השאירו שני
מגרשים של שני יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: מגרשים פרטיים?

השר ס. בנטוב:

כן. שם הפקיעו את כל המגרשים, פרט לשני מגרשים
אלה. אינני יודע מדוע ומי החליט על כך. אך זה אומר

שבמקום לבנות 200 יחידות, אנו יכולים לבנות רק 80 יחידות.

אנו מנטיט לברר מי החליט על אי-הפקעת שני מברשים אלה, ואיננו מצליחים.

ש. בלקינר: החבר להפקעת הוכן על ידי אנשי משרד הטיכון.

השר מ. בנטוב: לא.

ראש הממשלה ל. אשכול: הביאו את הדבר לבירור.

י. חמיר: אם יוחל עכשו ברה-תכנון השטח של 2500 יחידות,

יגרום הדבר לנטיגה בקצב העבודה. אני מבין שהמדובר

הוא על חלק קטן של התכנית, ואפשר להמשיך לטפל בזה במידה והדבר לא יפגע במכרזים שכבר הוצאו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני חושב שאתה צודק. אם תשאל אותי, אם אני רוצה

לדחות ביצוע העבודה, אינני רוצה לדחות. אבל אין

מתחילים בבח אחת ב-2500 יחידות אלא בשליש מהן.

י. חמיר: ב-1200 יחידות לא יפגעו.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מניח שגם בלי רה-תכנון בעוד ל שנים יוסיפו

שתי קומות.

י. חמיר: כך זה יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אם כך, מדוע לא נעשה זאת מלכתחילה?

רבותי, על סדר-היום של ישיבה זו שני סעיפים:

(א) תיקון ההחלטה בענין העברת מטה פיקוד המרכז

לנצוה יעקב.

6.

ב. הכנית פיתוח הרובע ה יהודי בעיר העתיקה.

י. חמיר: בישיבה הקודמת, כאשר דובר על הפקעה, ביקש שר המשפטים

שבמידה ויטוכם על הפקעה, יכלול בשטח ההפקעה גם

שטח רחבת הכותל.

השר ס. בנטוב: במה יכלול שטח רחבת הכותל?

י. חמיר: בישיבה הקודמת העלינו הצעה להפקיע את הרובע היהודי

וחלק מהרובע הארמני, שבו גרו יהודים. זהו שטח

של 116 דונם. ביקש שר המשפטים לבדוק את שטח רחבת הכותל ולצרפו לשטח שיופקע. בדקנו את הדבר, ואני רוצה למסור את המספרים.

לגבי רחבת הכותל, הגבול מצד דרום זו החומה. הגבול מצד מזרח - החומה עד הקטע שממול מסגד אל-אקצה. כאן (מצביע על המפה) עוברים לאורך הכותל המערבי עד המחכמה, מקיפים את המחכמה וכאן יש מבנה שהיה שייך לשטראוס, שאותו אנו כוללים בשטח ההפקעה. אנו מוציאים מבנה של משפחת חלבי, חוזרים לכאן; כאן יש ספרייה עתיקה השייכת לערבים. מקיפים אותה וחוזרים לגבולות הרובע היהודי.

כל שטח רחבת הכותל הוא 32 דונם; מהם 16,5

דונם ווקף פוגרבי, 5 דונם ווקף משפחתי ו-9 דונם ווקף סח'ף, שזה בעיקר המבנה של בית הדין הרבני ו-1½ דונם דרכים.

ראש הממשלה ל. אשכול: שטח הווקף הוא שטח פנוי?

י. חמיר: לא. יש עליו בית-ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: כאשר יש שטח של ווקף משפחתי או סח'ף, האם יש זכות

לממשלה לומר: בבקשה, שטח זה נמצא בעיר, עליך לבנות עליו או להחכירו? האם
אי אפשר לדרוש מבעלי השטח שיסתמסו בו למטרותיהם?

שר המשפטים י.ש. שפירא: החשובה היא זו: החוק אינו מדבר על פי השכל

הישר. הוא אומר דברים פשוטים. לפי החוק שלנו

מוחר להפקיע אדמות ווקף. כמובן שמי שצריך להחליט על ההפקעה - ולפי החוק

המחליט הוא שר האוצר - שוקל את כל הנימוקים, הוא שוקל גם את האימפליקציות

הפוליטיות הכרוכות בכך. ממשלת המנדט, אם כי היא הוקעה חוק זה, נמנעה

מלהפקיע אדמות ווקף.

ראש הממשלה ל. אשכול: על אדמות הווקף חלים מסי עירוניים?

לא. דינן כדין כנסיות.

שרי הולק:

השר י.ש. שפירא: אם בחוק לא נאמר שלא ישלמו מסי, צריך לשלם מסי.

אבל למעשה אין משלמים.

השר ז. ורהפטיג:

ראש הממשלה ל. אשכול: אני שואל: האם אנו יכולים, על ידי לחץ של הטלת

מסים גבוהים על קרקעות אלו, להביא לכך שהן תיבננה?

השר ז. ורהפטיג: כחוק החומות אין לנו אינטרס להכריח אותם לבנות.

השר י.ש. שפירא: בדרך זו של אילוף לבנות על ידי הטלת מסים, אינך

משיג דבר. אדם פרטי שאינו משלם מס, מוכרים נכסיו

על ידי ההוצאה לפועל. לא תטכור אדמות הווקף על ידי ההוצאה לפועל.

הדרך הקצרה, האפקטיבית והמכאיבה פחות היא לבוא ולומר: איננו יכולים

להשאיר קרקע זו פנויה. קרקע זו נחוצה למטרה צבורית - אם זה בית ספר

או בית כנסת או בית חולים - ועל כן אנו מפקיעים אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול: זה בימים כחשבים. אבל אנו איננו רוצים להסתבך.

אם הם ירצו לבנות מסגד ברחבת הכותל, האם נוכל

למנוע זאת?

י. תמיר: כן, על ידי חכנית בנין ערים?

ראש הממשלה ל. אשכול: מדוע?

י. תמיר: כי שם צריך לבנות בית ספר.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מיעץ לכם לחשוב על כך.

השר י.ש. שפירא: אם איננו רוצים להזמין לעצמנו טריה של צרות,

לא תהיה ברירה אלא להפקיע אדמות הווקף-סחף; זה יהיה נחוץ לנו בעיקר ברחבת הכותל, כי רחבת הכותל היא כולה ווקף סחף שבטחף, ווקף מוגרבי מהמאה ה-12. ואין ספק שכל זמן שיהיה קיים שם הווקף, יכולות להיות שם כל מיני צרות. לא על ידי חכנית בנין ערים נחגבר על כך.

י. תמיר: לא התייחסתי לרחבת הכותל.

השר י.ש. שפירא: אני חושב שנצטרך לעשות את הדבר ובבת אחת. הבתים

הרעועים שנמצאים באמצע השטח של הכותל המערבי,

שגם הם על אדמות הווקף, אם לא נפקיע אותם, לא נוכל להרוס אותם, ואנו רוצים להרוס אותם. לא תהיה ברירה, אלא להפקיע. אינני יודע מתי יהיה היום המתאים. לי נראה שהיום המתאים צריך להיות יום העצמאות. תהיה צעקה גדולה על המצעד. אם באותו יום תיעשה ההפקעה, תהיה צעקה אחת גדולה גם על המצעד וגם על ההפקעה.

השר פ. ספיר: אני מבין שאנו צריכים להפקיע 32 דונם.

י. תמיר: 100 פלוס 32 דונם.

השר פ. ספיר:

אינני חושב שיום העצמאות הוא היום המתאים להפקעה זו.

יש יום מתאים יותר ה-5 ביוני. אבל אני רוצה

לשאול, האם אפשר לדחות את הטיפול בהפקעה הפורמלית.

השר י.ש. שפירא:

אפשר.

השר פ. ספיר:

אני מציע שכך ננהג. אני מציע שנעשה כל מה שצריך

לעשות, ואת ההפקעה הפורמלית נעשה בסוף.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מבין שברובע היהודי יש 100 דונם להפקעה ו-22

דונם ברחבת הכותל. מתוך זה 20 דונם ברחבת הכותל

הם אדמות ווקף?

י. חמיר:

כן. בעיר העתיקה יש אדמות ווקף משפחתי שהוא שונה

מהווקף המוגרבי.א.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני רוצה לדעת מה יהיה על כל אדמות הווקף בעיר

העתיקה, כי יכולים הערבים לעשות שם איזה דבר

שישבע אותנו.

השר מ. בגין:

אני מפנה דברי לשר המשפטים ולשר האוצר. אנו משתמשים

במונח הפקעה שיש לו צליל שלילי. אני זוכר שמדובר

ברכישה לצרכי צבור. באשר לרחבת הכותל, הייתי מבקש שהמנסחים לא ישתמשו

במלים המקובלות, אלא בנוסח מעין זה: לצרכי שמירה על מקום מקודש לדת

היהודית ושמירה על הגישה החפשית והבטחת הפולחן הדתי.

השר י.ש. שפירא:

ולא להזכיר את המלה הפקעה? אני מסכים, כי החוק

החוק אומר: רכישה לצרכי צבור. אבל אינני יודע

אם צריך להבליט ענין הדת היהודית, כאשר באים להפקיע אדמות של הווקף המוסלמי.

אינני יודע לשם מה נחוצה קונפירמציה זו. בענין ירושלים, מיום שנכבשה,

נהגנו לעשות הרבה ולדבר בטון נמוך. כאשר הבאנו את חוק יום ירושלים לכנסת, נוסח הדיבור היה כאילו מדובר על הסדר אדמיניסטרטיבי אפור.

השר פ. בגין: אני חושב שנוסח זה יובן יותר בעולם מאשר הנוסח:

רמשה לצרכי שבור סתם. אבל אני מבקש לשקול זאת.

השר י.ש. שפירא: נשקול זאת.

השר פ. ספיר: לכן אמרתי שצריך להתחיל לספל בשטחים ולרחות את

ההפקעה הפורמלית.

השר י. אלון: אם יוחלט על הפקעה רחבת הכותל, ביום שיוחלט,

מה דין הכותל במקרה דנן? האם ההפקעה כוללת

את הכותל, או שהוא ישאר בבעלות הווקף?

אני מצטרף לדעתו של השר ספיר, שאין להזדרז בהפקעה,

כל עוד אין הפרעות לעבודה עצמה. ונעשית שם עבודה ענקית. אולם אם הועדה

תחליט על הפקעה של 100 דונם ברובע היהודי, יש להפקיע בעת ובעונה אחת

גם את השטח של רחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: העלינו את השאלה. ואנו מבקשים את שר המשפטים

לברר ענין אדמות הווקף. אני עבדכם טאמין שברגע

הראשון, כאשר חובא ערימת החצץ הראשונה, אם האדמה לא הופקעה או לא נרכשה,

יפנו לבג"ץ. אינני טאמין בנסיים. שמעתי פעם משרא הבטחון, פר דיין,

שאמר שהכותל המערבי הוא על אדמת הווקף, והוא בא להציע להפקיע אדמה

זו או לרכוש אותה.

י. תמיר:

אשר לרחבת הכותל, כפי שנאמר כאן, חלק גדול
ממנה הן אדמות הווקף. בהצעה זו הצאנו כל מה שבנוי
והוא ווקף, פרט לבנין בית הדין ואני מבין שיהיה על כך ויכוח.

אשר לרובע היהודי, הווקף שהוצאנו הוא מסגד קיים
ועוד מסגד אחד, חנויות וביה קיים. חשבנו שזה לא יפריע לנו בפיתוח העיר.
לכנסיות התייחסנו אחרת, ואדמות הכנסיות הארמניות הוצאנו.

אם לא תהיה הפקעה של האדמות ברובע היהודי, אין
לנו אפשרות לעשות שום דבר. מספר משפחות ערביות חזרו לבתים. עורך דין יהודי
בשם יפת מסתובב בין הערבים שמונו מרחבת המוגרבים וקבלו פצויים והסדר,
ומודיע להם הסדר זה אין לו ערך, והוא ידאג לכך שיקבלו חזרה את הבתים.
כמה מהמשפחות הערביות חזרו לבתים. בהחיעצות עם משרד המשפטים התברר
שאין בידינו אמצעים להוציא אותם. התחלנו לסגור את המבנים. אבל כאשר בא
אדם ומוכיח בעלות, יש הוראה לתת לו להכנס. הוא הדין לגבי המבנים על יד
שער המוגרבים ברחבת הכותל.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה המסקנה?

י. תמיר:

אם אנו רוצים להתקדם, יש הכרח לרכוש אדמות
אלו לצרכי צבור. אינני מוסמך להגיד מה התאריך
הנכון: אבל כל עוד לא תיעשה רכישה זו, אי אפשר להתחיל לעבוד בשטח זה.

ראש הממשלה ל. אשכול: אני מציע שנחיל על 4 שרים - שר המשפטים, שר הדתות,
שר האוצר והשר בגין - שילמדו ענין הווקף.

השר י.ש. שפירא: אני מציע לצרף את שר העבודה.

אפשר לקבל החלטה ולא לבצע אותה עד שלא יבדור
את העניין לגבי רחבת הכוחל.

י. חמיר:

ראש הממשלה ל. אשכול: מה צריך להחליט לגבי הווקף?

להפקיע. גם רכוש יהודי צריך להפקיע. ברובע היהודי
השטח הוא של ערבים פרטיים ושל יהודים; 80 אחוז

י. חמיר:

של ערבים ו-20 אחוז של יהודים.

ראש הממשלה ל. אשכול: אדמות הרובע היהודי הן רכוש משפחתי?

כן, זהו ווקף משפחתי ולא ווקף של מסדר-דתי. עד
היום הפקענו ווקף משפחתי.

י. חמיר:

ראש הממשלה ל. אשכול: היתה דעה שצריך להתחיל לבנות ולרוחות את ההפקעה
הפורמלית. מתברר שהדבר אינו ניתן. הבעיה תתחיל

עם תקיעת היתר הראשונה.

אני מצטער ששר האוצר עזב את הישיבה. הייתי

השר ז. שרף:

ממלא מקומו כאשר חתמתי על צו ההפקעה, ויומים

אחרי זה קבלתי שהי שאילחות מחברי הכנסת לוהנץ וגרוס מאגודת ישראל.
השאילחות נסובו על הפקעת רכוש של מוסדות דת. השובתי היתה שזו הקפאה
ולא הפקעה והעניין יבורר באופן יסודי. את הצד הזה צריך להבטיח. בעניין
זה אני פונה לשר הדתות. ואני מבקש שמישהו ידאג להעמיד את שר האוצר על
נקודה זו.

האש הממשלה ל. אשכול: האם יש הצעה טובה יותר מאשר זו ש-4 שרים

יבדקו את הנושא?

לא.

השר ז. שרף:

ראש הממשלה ל. אשכול: מר חמיר, אנו איננו יכולים להחליט בטרם סיימה הועדה את עבודתה.

השר א. ששון: אני הושב שטר חמיר צודק. אם יחבור בועדה שאין מנוס מהפקעה, אנו מחליטים שמפקיעים.

השר י.ש. שפירא: אולי בכל זאת נקיים עוד ישיבה?

ראש הממשלה ל. אשכול: הישיבה הבאה תהיה רק בעוד שבועיים.

השר י. אלוץ: אם יהיה ערער בועדה המצומצמת, יובא הענין למליאת הועדה.

השר ס. בגין: אני מציע שטר המשפטים יזמן ישיבה הועדה המצומצמת לשבוע הבא, ואנו נביא את הסיכומים שלנו לפני מליאת הועדה.

השר י.ש. שפירא: אני מציע שאם לא יהיה ערעור בועדה המצומצמת, סיכומי הועדה לא יובאו לפני מליאת הועדה.

השר ז. שרף: גם אם לא יהיה ערעור, אני מציע שההחלטה תתקבל יחד עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול: יושב ראש הועדה יהיה שר המשפטים. האם עיריית ירושלים אינה רוצה להיות סיוצגת בועדה?

טדי קולק: אנו נהיה בועדה. יש עוד בעיה של הפקעת קרקע

בנווה יעקב. אני מציע שכל ההפקעות ייעשו ביום אחד. קיימת בעייה של הפקעת שטח יהודי בימין משה, למען שפוז ושפור אוהור בע. אנו מטפלים בזה יחד עם מינהל מקרקעי ישראל. אני מציע לעשות הפקעה זו באותו יום שתיעשנה ההפקעות האחרות, כדי שנוכל לומר שאין עושים זאת

רק לגבי ערבים אלא גם לגבי יהודים.

השר י. ש. שפירא : הדבר מתקבל על הדעת.

השר ט. קול : אני תומך בזה.

ט. קולק : הפקעה זו נעשית בהסכמת היהודים להם שייכת הקרקע.

מחליטים : לייפות כוחה של ועדת שרים להחליט בענין הפקעת שטחים

ברובע היהודי, ברחבת הכותל וברובע הארמני.

במקרה של חלוקי דעות יובא הענין להכרעה ועדת השרים

ה-ליונה לענין ירושלים.

הרכב הועדה : שר המשפטים - יושב-ראש,

שר האוצר, שר הדתות, השר בגין ושר העבודה.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול : הטעין הבא - העברת מטה פיקוד המרכז לנווה

יעקב.

י. המיר : בישיבה הקודמת הבאנו הצעה לגבי העברת מטה פיקוד

המרכז לנווה יעקב, וטובים על הפקעת 150 דונם.

לאחר בירור הבעלים של הקרקעות באזור, ולאחר קבלת בקשה נוספת של הצבא

להקים יחידת שריון פיקודית במקום שישב הלגיון, שהוא אדמה יהודית בעיקרה...

השר ט. בנטוב : אדמה פרטית או אדמה חקלאית?

י. המיר : אדמה פרטית. אם ניקח גוש של 1000 דונם, הרי 360

דונם הם מקרקעי המדינה, 45 דונם של הקק"ל, 382

דונם של יהודים, 42 דונם של ערבים נפקדים ו-130 דונם של ערבים נוכחים.

ו-80 דונם דרכים ו-42 דונם בלתי מיושבים.

כמה משפחות גרות שם?

השר ז. ורהפטיג:י. המיר:

הבתים נהרסו; בכל השטח לא גר איש. על ידי כך
 שנגדיל את שטח הקרקע הערבי שיופקע ל-150 דונם -
 שלמעשה הם רק 130 דונם - בתוספת 382 דונם קרקע של יהודים, אנו מקבלים
 גוש קרקע של 1000 דונם, שיאפשר לנו לפתח מספר מפעלים.

יש פניות של קבוצות יהודים מדרום אמריקה להקים

במקום שכונות דומות לשכונת אפרידר.

נדמה לי שכדאי לתקן את ההחלטה שנחקלה. כמוכן,

הפרטום יהיה כפוף לפה שהוחלט.

השר ז. ורהפטיג:

זה רעיון יפה מאוד. אבל ידוע שמתיישבי נווה יעקב
 ועטרות רוצים לחזור למקום. אם יש אנשים הרוצים
 לחזור, צריך להחפשו אותם, על מנת שההפקעה תהיה בהסכמתם. ואז אפשר יהיה
 לנהל אותו טוב של מו"מ עם הערבים בעלי ה-130 דונם.

השר מ. בנטוב:

אני מבין ש-130 דונם אינם במרכז השטח אלא בקצהו.
 אם יש גוש של 900 דונם, אפשר להתחיל לפתח אותו,
 ובינתיים לנהל מו"מ עם הערבים מעלי ה-130 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: מה אחרי ה-1000 דונם האלה, תהומות או ימים?י. המיר:

פיקוד המרכז. והסיבה שהוא עובר לכאן היא סיבת הקשר.
 הפיקוד בחר את המקום הגבוה ביותר. וזה נקבע
 לא למי הבעלות על הקרקע אלא למי הצרכים. הפיקוד יהיה בדיוק במקום הזה
 (מצביע על המפה). כאן גבול הספוח של ירושלים, וכאן יש תהומות. לא

במקרה החמנו שטח זה.

אנו רוצים להציע שבתכנון המחודש תנתן זכות
עדיפות להחזרת מגרשים לאנשי נווה יעקב שהיו במקום וירצו להתיישב עתה
במקום. ניהול מו"מ עם מאות אנשים לגבי החלק הדרוש לפיקוד, איננו
חושב שהוא סעשי. גם אם נעשית רכישה לצרכי צבור, אין קובעים את הסכומים
באופן שרירותי.

ראש הממשלה ל. אשכול: ידוע מהו שטח המגרש שהיה לאנשי נווה יעקב?
י. תמיר: 2-3 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול: הייתי מציע להם שטחים בגודל זה.
אני מבין שרצון המסובים סביב שולחן זה הוא עד כמה
שאפשר לא להסתכך עם הערבים. פליקוד המרכז זקוק לשטח זה?

י. תמיר: כן.
ראש הממשלה ל. אשכול: אם כן, אין סנוס.

ראש הממשלה: בעלי הקרקע ישנם?
י. תמיר: כן.

ראש הממשלה ל. אשכול: דובר אתם?
י. תמיר: לא.
ראש הממשלה ל. אשכול: אולי אפשר לדבר אתם?

י. תמיר: אם ידובר אתם לפני ההפקעה, הדבר יעלה כפליים ויקח
הרבה יותר זמן.

ראש הממשלה ל. אשכול: מר בלקינד, איננו מבין מדוע תוך שבוע ימים
אי אפשר להגיע לדיבור עם בעלי קרקעות אלו. אם יגידו
שאינם רוצים לסכור בשום פנים ואופן, נצטרך לרכוש את הקרקע על פי החוק.

ש. בלקינד:

עם חלק מבעלי הקרקע נסיונו לבוא בדברים; כמעט
שאינם מוכנים לדבר על מכירת הקרקעות בכלל. התחלנו
לדבר עם כוודים. היו מספר הצעות במחירים מוגזמים מאוד.

ראש הממשלה ל. אשכול: אתה חושב שהדבר אינו כדאי?

ש. בלקינד:

לדעתי - לא.

השר ז. וורהפטיג:

אם השטח הדרוש לפיקוח המרכז שייך לערבים, אפשר
ללכת בדרך של חכירה לעשר שנים ואחר כך לנהל
מו"מ. אם נבנה בנין פיקוד המרכז, ערך הקרקע במקום ירד.

השר י. ש. שפירא:

אני חושש שבזמן האחרון אנו נוהגים לנהל מו"מ עם
עצמנו. בדרך שמציע שר הדתות, אם נלך בה, אנו
מרמים את עצמנו ולא אותם. אני בעד מו"מ עם בעלי הקרקע מחוץ גישה ליברלית
לגבי המחיר, לאחר ההפקעה.

השר א. ששון:

רבותי, הערבים לא ימכרו לנו קרקע עכשו.
בזה שנפקיע, נסייע בידם להופיע בפני הצבור
כמי שאנוס למכור את הקרקע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בכל זאת מתקשה. גם אם יש במקום 450 דונם
אדמות מדינה, יש פקיד מדינה בושנינגטון החושבים
שאם ניקח אותה זו, פירוש הדבר הפקעה.

השר ח. גבתי:

מחוך 1000 דונם אתה מפקיע רק 130 דונם. את אדמות
המדינה אינך צריכה להפקיע.

השר י. ש. שפירא:

זה עניין של טכניקה אם כדאי לנו להגיד שהפקענו

השר מ. קול: אני תומך בדעתו של השר ששון. הערבים יראו בגידה

בניהול מו"מ על מכירת קרקע. הם ינהלו מו"מ רק

אחרי שיהיה להם אליבי של הפקעה.

מהליטים: לחקן את ההחלטה של הועדה מיום ד' באדר תשכ"ח

(4.3.68) בקשר להעברת מסה פיקוד המרכז ולאשר

הפקעה שלח של 1100 דונם.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מהו הדיבור שבסביבות גוש עציון יש 6000 דונם

אדמת ממשלה?

השר ה. גבתי: על אדמת ממשלה אין צורך לנהל מו"מ. לגבי אדמות

פרטיות, מה שנראה לפני כחדשיים כניתן, היום הוא

רחוק. אין רוצים לדבר על כך.

השר ז. ורהפטיג: שם יש 500 דונם שרוצים למכור.

היו"ר ראש הממשלה ל. אשכול: מטפלים בזה.

הישיבה נעולה.

=====